

TYÖVÄEN ARKISTO

SOS DEM PUOLUE

PUOLUENEUVOSTON PÖYTÄKIRJAT

1961 – 1965

RULLA 42

KUVANNUT

MONIKKO OY

1981

ALKU

äänestäjäkunnalla oli mahdollisuus reagoida hanketta vastaan. Maalaisliiton lehdistöä lukuunottamatta porvarillinen lehdistö piti tällaista hallituskaavailua poliittisesti luonnottomana.

Kun syksyllä toimitetuissa kunnallisvaaleissa TPSL oli kärsinyt murskaavan tappion saaden vain n. 3 % äänistä, edellä mainitun tapainen hallituskaavailu oli menettänyt altaan kokonaan pohjan, vaikka tiedettiin kysymystä käsitellyn vielä vuoden lopussakin. Tasavallan presidentti lausui eräässä vuoden loppupuolella pitämässään puheessa, että taloudellisten etujensa turvaamiseksi maa tarvitsisi enemmistöhallituksen, joka nauttii kaikkialla luottamusta. Tämä lausunto osaltaan kuvaa sitä yleistä käsitystä, ettei hallitus ollut pystynyt maan asioita menestyksellisesti hoitamaan. Tästä myös johtui eduskunnassa tehtyjen ratkaisujen merkityksen kasvaminen.

Ryhmä ja tuotantoelämään liittyvät asiat

Syksyn 1958 ja vuoden 1959 aikana suoritettujen tuotantoelämää koskevien ratkaisujen suotuisa vaikutus ilmeni vuonna 1960 voimakkaana teollisuustuotannon kohoamisena ja työllisyyden parantumisena. Mainittuna aikana toimeenpannut korkokannan alentaminen, vientimaksuvarojen jakaminen puunjalostusteollisuuden laajentamista varten ja ulkolaisen lainan hankkiminen samaan tarkoitukseen, laajennettujen poisto-oikeuksien käyttöönotto, Pohjois-Suomen teollisuuden verohelpotusten jatkaminen, laivanrakennus- ja muun metalliteollisuuden edistämiseksi annetut lait ym. teollisuuden ekspansiota edistävät ratkaisut voitiin kertomusvuonna todeta onnistuneiksi. Kaikkiin edellä mainittuihin ratkaisuihin oli sos.-dem. ryhmä antanut rakentavan panoksensa.

Kertomusvuoden aikana oli eduskunnassa esillä useita teollisuuteen liittyviä kysymyksiä. Tullitariffilain uudistamisen yhteydessä jouduttiin käsittelemään kotimaisen teollisuuden tullisuoja ja siinä yhteydessä ryhmä pyrki turvaamaan kotimaisen teollisuuden kilpailuedellytykset. Mainittavampaa riitaa eduskunnassa ei aiheutunutkaan muusta kuin kotimaisen kumi-jalkine-teollisuuden tullisuojusta. Hallitus oli esittänyt tämän teollisuuden alan tullisuojan niin vähäiseksi, ettei p.o. teollisuudelle olisi jäänyt toimintamahdollisuuksia. SKDL:n ryhmä tarrautui kiinni hallituksen esitykseen ja pysyi sen takana loppuratkaisuun saakka. Maalaisliitto perääntyi viime vaiheessa hallituksen linjalta ja niin k.o. alan tullisuoja saatiin tyydyttäväksi ja alan teollisuuden jatkuva toiminta turvatuksi.

Kotimaisen tuotannon turvaamiseen liittyvät kysymykset olivat muissakin suhteissa esillä kertomusvuoden aikana. Käsiteltäessä hallituksen kertomusta edellisen vuoden työllisyyslain soveltamisesta katsoi ryhmä aiheelliseksi muistuttaa hallitusta kotimaisen tuotannon syrjimisestä. Eduskunta hyväksyikin siinä yhteydessä sos.-dem. ehdotuksesta näin kuuluvan lausuman:

"Eduskunta edellyttää, että kotimaisen työllisyyden turvaamiseksi hallitus nykyistä tehokkaammin valvoo, että valtion virastot ja laitokset hankintoja suorittaessaan sijoittavat ne ensisijaisesti kotimaahan."

Tätä lausumaa vastaan äänestivät maalaisliittolaisten ohella eräät ruotsalaiset ja kansanpuoluealaiset edustajat. Kertomusvuoden viimeisen lisätalousarvion yhteydessä mm. SKDL:n ja TPSL:n eduskuntaryhmät menettelivät aivan päinvastaisesti kuin äänestäessään edellä mainitun lausuman puolesta. Hallitus esitti n.s. ruplaluotolla ostettavaksi rautatiehallituksen tekemän sopimuksen mukaisesti Neuvostoliitosta ratakiskoja 7 miljardin markan arvosta sopimuksen sisältäessä kaikkiaan 10,2 miljardin markan kiskohankinnat. Vaikka käsittelyssä todettiin näin valtavan ulkolaisen tilauksen johtavan alan kotimaisen tuotannon työllisyysvaikeuksiin, äänestivät hankinnan puolesta maalaisliiton, SKDL:n ja TPSL:n eduskuntaryhmät. Heidän äänillään ruplaluotto päätettiin tältä osin käyttää kotimaista tuotantoa syrjivällä tavalla.

Mainitun lisäbudjetin yhteydessä hallitus esitti p.o. ruplaluotosta käytettäväksi 8 miljardia mk puolustuslaitoksen hankintoihin, lähinnä aseostoihin. Porvarillisten ryhmien lisäksi äänesti TPSL:n ryhmä tämän määrärahan käyttämisestä mainittuun tarkoitukseen sosialidemokratien kannattaessa mainitun luoton käyttämistä tuotannollisia tarkoituksia edistäviin hankintoihin.

Viitattakoon tässä yhteydessä myös välikysymykseen, jonka eräänä oleellisena tavoitteena oli rautatielaitoksen hankintojen pysyttäminen kotimaassa. Siitä asiasta lähemmin hallituspolitiikkaa koskevassa osassa.

Terästehdasasiassa ei päästy sellaiseen ratkaisuun kuin mitä sosialidemokraatit olivat suunnitelleet. Ryhmän tekemän ja eduskunnan hyväksymän rahoituslain oli tasavallan presidentti jättänyt vahvistamatta ja hallitus oli tuonut eduskuntaan v. 1959 lopulla oman rahoituslakiehdotuksensa, joka sittemmin tulikin hyväksytyksi. Tämän suunnitelman mukaan hankkeen käytännöllinen toteuttaminen on pahasti viivästynyt ja ilmeisesti jää sen tuotanto harkkorauta-asteelle.

Vuoden 1960 helmikuun 4 päivänä allekirjoitettiin hallituksen suunnitelman mukaisen yhtiön perustamiskirja. Valtion yhtiöistä tulivat hankkeeseen mukaan Otanmäki Oy, Outokumpu Oy ja Valmet Oy. Näiden yhtiöiden ja valtion suoraan merkitsemien osakkeiden kautta on valtiolla yhteensä 51 % osakkeista. Yksityisistä toiminimistä tulivat mukaan Fiskars Oy, Lokomo Oy, Rauma-Repola Oy ja Wärtsilä-yhtymä Oy. Käytännölliset toimenpiteet teollisuuslaitoksen rakentamiseksi olivat kertomusvuoden lopulla vasta aivan alkuasteella, sillä teollisuuslaitoksen maa-alueetkaan eivät olleet vielä täysin selvät.

Terästehdassuunnitelmaan liittyi myös Raahen laivaväylän ruoppaus, josta hallitus antoi esityksensä. Sos.-dem. ryhmä oli sillä kannalla, että terästehdas tulee sijoittaa Raahen ja näin ollen ryhmä oli myös hyväksymässä p.o. laivaväylän ruoppaamiseen tarvittavan määrärahan. Ryhmä oli alunalkaen ollut sillä kannalla, että teollisuuslaitos sijoitettaisiin Raahen.

Suomalais-norjalaisen puunjalostustehtaan rakentamisasia saatiin kertomusvuoden lopulla eduskunnan osalta periaateratkaisuun. Toukokuussa vieraili maassamme Norjan hallituksen edustajana maaherra Trygve Lie neuvotellen täällä yhtiön rahoitusuunnitelmista. Kesäkuussa neuvottelivat Tukholmassa Suomen ja Norjan hallituksen edustajat asiasta lähemmin ja tällöin molempien maiden hallitukset päättivät suhtautua periaatteessa myönteisesti tehdashankkeeseen. Budjetin yhteydessä hallitus antoi eduskunnalle esityksen 300 milj. mk:n varaamisesta po. tarkoitukseen. Määräraha tuli hyväksytyksi 98 äänellä 92 vastaan. Hylkäävän ehdotuksen tekivät SKDL:n edustajat ja maalaisliiton ed. Kekkonen kannatti tehtyä hylkäysehdotusta. Hylkäämisen puolesta äänesti SKDL:n kaikkien edustajien lisäksi 25 maalaisliiton, neljä kokoomuksen, yhtä lukuunottamatta kaikki TPSL:n edustajat sekä yksi kansanpuolueen edustaja. Sosialidemokraattinen ryhmä kokonaisuudessaan oli hyväksymässä määrärahaa.

Ryhmä oli myönteisellä kannalla myös Enso-Gutzeit Oy:n osakepääoman korotukseen. Korotuksella tähdättiin siihen, että yhtiö ryhtyisi rakentamaan puunjalostustehdasta Pohjois-Karjalaan. Samoin oli ryhmä vaikuttamassa Veitsiluoto Oy:n osakepääoman korotukseen, joka käytetään tuotannon laajentamiseen. Edelleen ryhmä oli myönteinen Otanmäki Oy:n osakepääoman korotusasiassa ja yhtiön lainanmaksun siirtämisessä. Vielä on mainittava Outokumpu Oy:n osakepääoman korotus, johon ryhmä myös suhtautui myönteisesti.

Voiman saannin turvaamiseksi antoi eduskunta kertomusvuonna Kemijoki Oy:lle pitkäaikaisen lainan Kemijoen vesivoimien käyttöönottamista varten. Ryhmä suhtautui myönteisesti asiaan.

Teollistamispolitiikkaan läheisesti liittyvät rautateiden rakennus-
asiat olivat eduskunnassa esillä hallituksen esitysten pohjalta. Hallitus
esitti eduskunnalle periaateratkaisun tekemistä Tampereen - Parkanon -
Seinäjoen ja Parikkalan - Onkamon rautateiden rakentamisesta. Kaikista
näistä oli ryhmä tehnyt myös aloitteita. Samoin olivat ryhmän jäsenet
tehneet aloitteen Jyväskylä - Jämsänkoski rautatien rakentamisesta.
Eduskunta lisäsi hallituksen lakiesitykseen viimeksi mainitun rauta-
tien rakentamisen ja osoitti budjetissa tätä rataa varten 200 milj. mk.
Tammikuun 27 p:nä -61 hallitus päätti jättää tämän määrärahan vahvista-
matta. Ryhmä suhtautui myönteisesti kaikkien edellä mainittujen rauta-
teiden rakentamisasiaan.

Valitettavasti kertomusvuonna ei saatu ratkaisuun pienyrittäjien
liikevaihtoveroasiaa. Syyt tähän selviävät kertomuksen veroja koskevasta
osasta.

Mainittakoon tässä yhteydessä myös käsi- ja pienteollisuuden halpa-
korkeisten lainojen myöntämiseen tarvittava määräraha. Ryhmä vaikutti
siihen, että määrärahaa korotettiin hallituksen esityksestä 300 milj.
markalla.

Ryhmä jätti 1960 valtiopäiville mm. lakialoitteet Pohjois-Suomen
teollisuuden veronhuojennusalueen laajentamisesta koskemaan Kuopion,
Pohjois-Karjalan ja Mikkelin läänejä ja aloitteen kaivosteollisuuden
veronhuojennuksista. Molemmat aloitteet siirtyivät käsittelemättöminä
vuoden 1961 valtiopäiville.

Sosiaalipoliittiset tapahtumat

Sosiaalipoliittisella alalla tapahtui kertomusvuonna lukuisia mer-
kityksellisiä ratkaisuja. Seuraavassa tehdään selkoa eräistä merkittä-
vimmistä tapahtumista.

Vuosilomalain uudistaminen oli vireillä vuodesta 1951 alkaen, jol-
loin valtioneuvosto asetti komitean tutkimaan asiaa. Viimeksi asetettu
Vehilän komitea jätti Sukselaisen hallitukselle mietintönsä tammikuussa
1959. Lukuisista kyselyistä ja kiirehtimisistä huolimatta hallitus ei
antanut eduskunnalle esitystä. Kun eduskunta syksyllä 1959 kokoontui,
kävi ryhmän lähetystö esittämässä sosiaaliministerille toivomuksen,
että hallitus antaisi esityksen eduskunnalle niin, että vuosilomalain
uudistaminen ehdittäisiin suorittaa hyvissä ajoin ennen seuraavan loma-
kauden alkua. Kun esitystä ei vuoden 1960 valtiopäivien alkuun mennessä
ollut vielä eduskunnalle saapunut, jätti ryhmä oman lakialoitteensa,
joka noudatti Vehilän komitean linjaa. Aloitteen mukaan vuosilomaa an-

nettaisiin kalenterivuositain puolitoista työpäivää jokaiselta kuukaudelta, kuitenkin vähintään yksi kuukausi, jos hän on ollut työssä kahdentoista tällaisen kuukauden aikana.

Hallituksen esitystä ei kuulunut eduskuntaan vielä maaliskuun puoliväliin mennessäkään. Maaliskuun 18 pnä ryhmän työvaliokunta otti yhteyden pääministeriin ja esitti hänelle toivomuksensa. Pääministeri lupasi ottaa asian pikaisesti hallituksessa keskusteltavaksi. Näin lieneekin tapahtunut, mutta esitystä ei kuitenkaan annettu. Ryhmän puheenjohtajisto esitti 25.3. työväenasiainvaliokunnan puheenjohtajalle, että valiokunta ryhtyisi käsittelemään vuosilomalain uusintaa ryhmämme aloitteen pohjalta, että lomauudistus ehdittäisiin suorittaa ennen lomakauden alkua. Viikon vitkastelun jälkeen valiokunnan puheenjohtaja, TPSL:n ryhmän jäsen, vihdoinkin otti asian esille ja valiokunta ryhtyi käsittelemään sitä ryhmän aloitteen pohjalta. Näin laki saatiinkin ratkaisuun ja eduskunta hyväksyi vuosilomalain uudistamisen ryhmämme aloitteen mukaisena.

Lain 3. käsittelyssä huhtikuun 26 pnä laki hyväksyttiin 111 äänellä 80 vastaan. Lain hylkäämistä ehdotettiin maalaisliiton ryhmästä ja tätä esitystä kannatti kokoomuksen ryhmä. Samalla kun maalaisliiton taholta ehdotettiin laki hylättäväksi, tehtiin myös ehdotus lain jättämisestä lepäämään yli vaalien siinä tapauksessa, että se tulisi hyväksytyksi. Tässä vaiheessa ryhmän taholta heitettiin esille epäluottamuslauseen uhka. Sen seurauksena suuri osa maalaisliiton ryhmästä jätti kannattamatta lain lepäämään jättämistä, joka sai taakseen vain 38 edustajaa. Kommunistit toivat tässä vaiheessa peliin oman pontensa, jota hallituspuolue yritti käyttää hyväkseen voidakseen äänestää lain lepäämään yli vaalien, mutta säilyttääkseen silti hallituksen pystyssä. Tämä pyrkimys ei onneksi johtanut hallitukselle myönteiseen tulokseen.

Uudistettu vuosilomalaki vahvistettiin tasavallan presidentin esittelyssä 30 pnä huhtikuuta ja laki astui voimaan seuraavana päivänä.

Työttömyysvakuutuksen aikaansaaminen tuli kertomusvuoden aikana esille hallituksen antaessa eduskunnalle helmikuussa esityksen, joka oli sisällöltään suurin pürtein samanlainen kuin v. 1959 lopulla yli vaalien äänestetty pakollinen työttömyysvakuutusesityskin. Pääasiallinen muutos edelliseen lakiesitykseen verrattuna oli se, että vakuutus olisi sen mukaan ollut osittain kaksiosainen: pakollisen työttömyysvakuutuksen rinnalla toimisi vapaaehtoinen työttömyyskassajärjestelmä, jota työttömyyskassoista voimassa olevaa lakia muuttamalla tehostettaisiin.

Jo ennen hallituksen uuden esityksen antamista työmarkkinajärjestöt olivat ryhtyneet käymään keskenään neuvotteluja työttömyyskassalain uu-

distamisesta. Näissä neuvotteluissa oli päästy sopimukseen, jonka mukaan osapuolten taholta tehtäisiin eduskunnassa lakialoitteet kassajärjestelmän kehittämiseksi. Näin myös tapahtui. Ryhmä katsoi, ettei ole sopivaa ryhtyä vastustamaan työmarkkinajärjestöjen yhteisymmärryksessä tavoittelemaa ratkaisua. Näin ollen ja kun pakollisen vakuutuksen tiellä olivat samat vaarat kuin edellisenkin esityksen kohdalla, ryhmän jäsenet allekirjoittivat työttömyyskassalain uusimisaloitteen.

Valiokuntakäsittelyssä pääsi kuitenkin voitolle hallituksen pakollisen vakuutus ja lain ensimmäinen valiokuntalukeminen tapahtui hallituksen esityksen pohjalta. Lain toisen lukemisen alkaessa hallituspuolue, maalaisliitto, oli kuitenkin muuttanut mielensä ja kääntyi työttömyyskassalain kannalle. Tältä pohjalta lain käsittely sujuikin nopeasti vain SKDL:n ja osan TPSL:n edustajista ollessa pakollisen vakuutuksen kannalla loppuun saakka. Viimeksi mainittujen menettely oli sikäli outo, että kassalakialoitteen ensimmäinen allekirjoittaja oli heidän ryhmästään.

Hyväksytyksi tulleen ns. kassalain mukaan päiväraha työttömille on 2/3 eli 66,7 % keskimääräisestä päiväansiosta ylärajan ollessa 1.000 mk huoltovelvollisille ja 750 mk muille. Lisäksi kassat voivat porrastaa avustukset jäsenenäoloajan perusteella eri avustusluokkiin. Avustusaika on 150 päivää ja avustus maksetaan myös pyhäpäiviltä. Päivärahakorvauksen lisäksi kassat voivat jakaa myös vuokra-avustusta ja matka-avustusta, joten myös avustettavien henkilökohtaiset olosuhteet voidaan ottaa huomioon. Pakollinen vakuutusesitys ei tuntenut muita avustusmuotoja kuin päivärahakorvauksen, avustus olisi ollut 60 % keskimääräisestä päiväansiosta, ei kuitenkaan enempää kuin 1.000 mk ja päivärahaa olisi suoritettu vain arkipäiviltä.

Työttömyyskorvauslaki katsottiin tarpeelliseksi säätää työttömyyskassalain rinnalle lähinnä pienviljelijäperheiden turvaksi. Kun ns. kassalain läpimeno oli saatu turvatuksi, päästiin myös tämän lain kohdalla nopeasti eteenpäin. Ryhmältä oli asiasta valtiopäivien alussa jätetty toivomusaloite, jossa edellytettiin hallituksen antavan kiireellisesti joko muutosehdotuksen voimassa olleeseen työttömyysavustuslakiin tai valmistamalla erillisen esityksen työttömyysturvalaiksi. Asia saatiin valiokunnassa kuitenkin ratkaisuun erään lakialoitteen pohjalta, johon tehtiin lukuisia muutoksia.

Ryhmän myötävaikutuksella hyväksytyksi tulleen lain mukaan maksetaan kortistoon hyväksytylle henkilölle, jolle ei ole voitu osoittaa työtä ja joka on taloudellisen tuen tarpeessa, päiväkorvausta 800 - 540 mk paikakuntaluokasta ja perhesuhteista riippuen.

Uusi työllisyyslaki, jolla pyritään työllisyyslinjan tehostamiseen ja valtion sekä kuntien investointitoiminnan mukauttamiseen työllisyysvaihteluihin, hyväksyttiin kertomusvuoden kevätkaudella. Lain säännösten mukaan valtion on yleisin talouspoliittisin toimenpitein pyrittävä turvaamaan työllisyys ja siinä tarkoituksessa erityisesti edistämään uusien pysyvien työtilaisuuksien muodostumista. Työvoiman kysynnässä ja tarjonnassa esiintyvien vaihtelujen tasoittamiseksi valtion sekä kuntien ja kuntayhtymien on pyrittävä keskittämään investointiluontoiset työnsä niinä aikoina suoritettaviksi, jolloin esiintyy työttömyyttä. Työllisyyden turvaamiseksi voidaan valtion tulo- ja menoarviossa tarkoitukseen osoitetuista varoista myöntää lainoja ja avustuksia valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan ja sen määräämillä ehdoilla. Työttömyyden torjumiseksi voidaan valtion toimesta tai sen tukemana järjestää tilapäisiä ammattikursseja. Työntekijöille, joiden siirtäminen työhön toiselle paikkakunnalle on pidettävä työllisyyden turvaamisen kannalta tarkoituksenmukaisena, voidaan valtion kustannuksella antaa kokonaan tai osaksi maksuton kuljetus. Työkykyisille ja työnhaluisille 17 v. täyttäneille henkilöille, joille ei ole voitu hankkia työväilityksestä voimassa olevien säännösten mukaan työtä, on lähemmin säädettävien edellytyksin pyrittävä järjestämään työtilaisuudet sen kunnan töissä, missä asianomaisilla on varsinainen asunto ja koti, tai valtion töissä.

Kunnan työhönsijoitusosuuteen ei lueta uuden lain mukaan sellaisessa työssä, jonka kustannuksia varten saadaan valtion varoista avustusta, olevista työntekijöistä sitä osaa, mikä vastaa avustuksen arvioitavaa osuutta työstä aiheutuvista kustannuksista. Työssä, jota varten myönnetään valtion lainaa asuntotuotantolain nojalla, luetaan kunnan työhönsijoitusosuuteen se osa, joka vastaa kunnan rahallista osuutta työn kustannuksista. Mm. viimeksi mainittu säännös saatiin lakiin ryhmän ehdotuksesta. Samoin ryhmä vaikutti siihen, että kuntien osuus työttömyyden kustannuksista aleni.

Kansaneläkelain uudistaminen ja eläkkeiden korotukset suoritettiin osaksi vuoden 1959 puolella, osaksi v. 1960. Vuoden 1959 joulukuussa korotettiin kansaneläkkeiden perusosia ja siinä yhteydessä eduskunta hyväksyi sos.-dem. eduskuntaryhmän jäsenten ehdotuksesta toivomuksen, että hallitus ensi tilassa antaisi esityksen tukiosien korotuksesta. Kevättalvella 1960 hallitus antoikin esityksen lain uudistamisesta. Hallitus esitti yksinäisten naisten ikärajan alennettavaksi 63 vuodesta 60 vuoteen ja tukiosia korotettavaksi 10 prosentilla. Rajatulomääriä hallitus ei esittänyt muutettavaksi.

Kertomusvuoden valtiopäivien alussa sos.-dem. ryhmä jätti eduskunnalle lakialoitteen, jossa mm. ehdotettiin tukiosia korotettavaksi 20 %:lla. Lain käsittelyssä valiokunnassa tekivät sos.-dem. ehdotuksen rajatulomäärien korottamisesta siten, että v. 1962 alusta lukien tukiosat maksetaan täysimääräisinä henkilöille, joiden vuositulo I kuntaryhmässä ei ylitä 94.000 markkaa, II kuntaryhmässä 84.000 markkaa ja III kuntaryhmässä 77.000 markkaa. Tämä ehdotus tuli hyväksytyksi yksimielisesti. Samoin tuli hyväksytyksi sos.-dem. aloitteen mukainen tukiosien korotus vuoden 1961 alusta lukien. Yksinäisten naisten ikärajan alennus hyväksyttiin yksimielisesti.

Ryhmän jäsenet ehdottivat valiokuntakäsittelyssä hyväksyttäväksi lakiin sairauseläkepykälän, jolla olisi ollut varsinkin tuberkuloottisten kannalta suuri merkitys. Ehdotus ei saanut kuitenkaan muiden ryhmien kannatusta, mutta suuressa valiokunnassa siihen yhtyivät TPSL:n ja SKDL:n edustajat. Lain ollessa ratkaisevassa 2. käsittelyssä teki TPSL:n edustaja asiasta oman ehdotuksensa ja se tuli hyväksytyksi SKDL:n ja lukuisten maalaisliittolaisten äänillä. Sen puolesta äänesti mm. kolme maalaisliittolaista ministeriä. Pian kuitenkin todettiin, että läpimenneen sairauseläkepykälän toteuttamiseen ei ole mahdollisuuksia. Kun pykälää ei siinä vaiheessa enää voitu korjata, joutui hallitus antamaan eduskunnalle korjausesityksen, joka oli suunnilleen saman sisältöinen kuin sos.-dem. valiokunnassa ehdottama.

Kansaneläkelain uudistaminen saatiin siten toteutetuksi ryhmän kannottojen mukaisena ja taloudellisten mahdollisuuksien rajoissa.

Lapsilisien korottamisesta tekivät ryhmän jäsenet kertomusvuoden syksyllä raha-asia-aloitteen, joka edellytti lapsilisien yleiskorotusta 200 mk:lla kuukaudelta. Tämä aloite tuli hallituksen vastustamisesta huolimatta hyväksytyksi budjetin yhteydessä.

Lapsilisäjärjestelmään saatiin kertomusvuoden aikana lisäyksenä erityislapsilisä. Hallitus antoi asiasta esityksensä kunnallisvaalien alla, ehdottaen erityislapsilisää maksettavaksi 3.600 mk vuosineljännekseltä lapsesta, jonka vanhemmat ovat kuolleet, lapsesta, jonka vanhemmista toinen on kuollut ja toinen elää leskenä tai avioeron saaneena, avioliiton ulkopuolella syntyneestä lapsesta, jos elatusapua sitoutunut tai siihen velvoitettu on kuollut jättämättä jälkeensä elatusvelvollisuuden täyttämiseksi tarvittavia varoja tai jos lapsi on täyttänyt 5 vuotta eikä hänelle ole elatusapua sopimuksella tai tuomiolla vahvistettu, ei kuitenkaan, jos syynä on äidin niskoittelu, sekä lapsesta, jonka vanhemmat tai toinen heistä saa kansaneläkettä. Samoin hallitus

esitti 2.400 mk:n erityislapsilisää vuosineljännekseltä kotona tai muutoin yksityiskodissa hoidettavasta lapsesta, joka ruumiillisen tai sielullisen vajavuuden, sairauden tahi vamman johdosta on jatkuvasti siinä määrin avuton, että hän tarvitsee pysyvää silmälläpitoa ja hoitoa.

Valiokunnassa katsottiin hallituksen esittämät määrät riittämättömiksi ja niinpä ne korotettiin ensi mainitussa tapauksessa 7.200 mk:ksi ja jälkimmäisessä tapauksessa 3.600 mk:ksi vuosineljännekseltä. Ryhmä oli vaikuttamassa tehtyihin muutoksiin.

Erityislapsilislain käsittelyn yhteydessä hyväksyttiin ryhmän jäsenten valiokunnassa esittämä kehoitus, jonka mukaan hallituksen tulisi selvittää, miten nykyinen hajanainen lapsiavustuksia koskeva lainsäädäntö voitaisiin yhtenäistää ja tämän selvityksen jälkeen tulisi siitä antaa eduskunnalle esitys. Hallitus asetti välittömästi komitean selvittämään asiaa.

Sotilasvammalain muuttaminen saatiin suoritetuksi kertomusvuoden syksyllä. Hallitus esitti p.o. lain mukaisia elinkorkoja korotettavaksi siten, että täysimääräinen eläke olisi kohonnut 198.000 mk:aan vuodessa. Eduskunnassa korotettiin määrä Sotainvalidien Veljesliiton ehdottamalle tasolle, eli täysimääräinen eläke 220.000 mk:ksi vuodessa. Ryhmä oli kannattamassa tätä korotusta.

Sotilasvammalain käsittelyn yhteydessä eduskunta hyväksyi sos.-dem. ehdotuksesta hallitukselle toivomuksen, että se antaisi kiireellisesti eduskunnalle esityksen lain muuttamisesta siten, että huoltoeläkkeen saajien piiriä huomattavasti laajennettaisiin.

Yksityisessä työsuhteessa olevien eläkekysymyksen järjestämisestä tekivät eräät ryhmän jäsenet kyselyn. Kyselyyn annetussa vastauksessa hallitus viittasi niinä aikoina valmistuneeseen komiteamietintöön.

Kodinperustamislainoja varten sos.-dem. aloitteen pohjalta vuoden 1960 budjettiin otettua 200 milj. mk:n määrärahaa hallitus ei ollut vahvistanut. Käsiteltäessä hallituksen kertomusta liitettiin siihen sos.-dem. ehdotuksesta hallitukselle muistutus po. määrärahan vahvistamatta jättämisestä. Vuoden 1961 budjettiin otettiin ryhmän aloitteen mukaisesti jälleen 200 milj. mk:n määräraha, mutta hallitus päätti tammikuun 27 p:nä 1961 jättää määrärahan vahvistamatta.

Asevelvollisten päivärahan korottamista varten otettiin ryhmän jäsenten aloitteen mukaisesti määräraha, joka edellyttää päivärahan korottamista 75 mk:sta 100 mk:aan.

Normaaliaikojen huoneenvuokralaki saatiin kertomusvuoden aikana valmiiksi. Lakiin tuli lukuisia näkökohtia ryhmän aloitteesta, joka oli käsiteltävänä rinnan hallituksen esityksen kanssa.

Metsätyöläisten minimipalkkalainsäädännöstä antoi hallitus esityksensä keväällä ja ryhmä jätti välittömästi asiasta oman riidakkaisaloitteensa. Hallituksen esitys sisälsi pääasiassa vain sen, että työehtosopimusten mukaiset palkat säädetään minimiksi, ja näiden palkkojen valvontaa suoritettaisiin vain järjestäytymättömien työnantajien työmailla. Ryhmän aloitteessa määrättiin työehtosopimuksen palkat myös minimiksi, mutta siltä varalta, ettei työehtosopimusta synny, olisi valtioneuvostolla oikeus määrätä mitä työehtosopimusta kulloinkin pidetään metsätyöpalkkojen määräytymisperusteena. Edelleen ehdotettiin ryhmän aloitteessa, että metsäpalkkalautakunnan riidanalaisesta palkasta antamaan ratkaisuun ei saa hakea muutosta. Ilman oikeudenkäyntiä olisi riidanalainen palkkasaatava ulosottokelpoinen.

Lain käsittely saatiin alulle eduskunnan syysistuntokaudella, mutta yksityiskohtainen käsittely siirtyi vuoden 1961 valtiopäivien alkuun.

Tulkoon tässä yhteydessä mainituksi, että ryhmän työvaliokunta lähetti hallitukselle syksyllä 1960 kirjelmän, jossa toivottiin hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin metsätyöläisten palkkojen korottamiseksi metsähallituksen alaisilla työmailla. Valtion puuhuutokaupoissa olivat kantohinnat kohonneet huomattavasti, josta johtuen katsottiin olevan oikeudenmukaista antaa hintojen noususta osuus työntekijöille. Tehdesään ehdotuksen ryhmä katsoi, että tällä tavoin voitaisiin saada palkat kohoamaan myös yksityisellä sektorilla.

Maamme lääkäritilanne tuli eduskunnassa esille kevätistuntokaudella kahdessa eri muodossa. Hallitus antoi oman esityksensä lääkärin koulutamisesta ulkomailla valtion myöntämien lainojen turvin, ja ryhmämme aloitteen pohjalta hyväksyttiin muutos lääkärintoimen harjoittamisesta annettuihin säädöksiin. Ensimmäinnettä laki säädettiin olemaan voimassa viisi vuotta, jona aikana koulutetaan ulkomailla vuosittain n. 50 uutta lääkäriä valtion lainojen avulla. Tällä tavoin laskettiin v. 1971 päästävän siihen, että maassa olisi yksi lääkäri 1.000 asukasta kohti, tilanteen ollessa lain säätämishetkellä sellaisen, että lääkäreitä oli yksi 1.615 asukasta kohti.

Lääkärioikeuksien myöntämislailla siirrettiin erikoislääkärinoikeuksien myöntäminen Suomen Lääkäriliitolta lääkintöhallituksen ja lääketieteellisten tiedekuntien muodostamalle elimelle. Tämänkin toimenpiteen tarkoituksena oli päästä vaikuttamaan lääkäritilanteeseemme.

Ryhmä suhtautui luonnollisesti myönteisesti molempiin lakeihin.

Tuberkuloosilain uusinta suoritettiin kevätistuntokaudella. Ryhmä toimi lain käsittelyssä siten, että valtionapu saatiin kohoamaan hallituksen esittämästä 50 %:sta 75 - 60 %:iin perus- ja käyttökustannusten osalta. Potilaan kannalta oli lain uudistamisella erittäin huomattava merkitys, sillä lain mukaan hoito ja lääkkeet ovat ilmaiset ja parantoloilla on keskinäinen vastuu potilaan hoitoon pääsystä.

Perheasuntoavustusasiasiaa ei saatu käsittelyyn kertomusvuonna, mutta hallitus asetti syksyllä komitean laatimaan täydellisen ehdotuksen po. lainsäädännön uudistamisesta.

Mainittakoon tässä yhteydessä, että vuoden 1961 budjetin perusteluihin hyväksyttiin sos.-dem. aloitteen pohjalta lausuma, jossa hallitusta kehoitettiin ryhtymään toimenpiteisiin työllisyystöissä maksettavien palkkojen korottamiseksi.

Verot, tullit ja hinnat

Liikevaihtoverolain uusintaan ei päästy kertomusvuonna. Hallituksella oli valmiina esitys po. lain kokonaisuudistukseksi ja pari kertaa hallitus tiedusteli siitä eduskuntaryhmien kantaa, mutta ryhmien vastaukset saatuaan hallitus jätti esityksen antamatta. Viimeksi hallitus tiedusteli ryhmien kantaa kertomusvuoden syksyllä. Hallitus ilmoitti tiedustelunsa yhteydessä, että se pitää välttämättömänä ryhmien sitoutumista esityksen hyväksymiseen ilman oleellisia muutoksia. Sos.-dem. ryhmä antoi vastauksensa hallitukselle 18.10.-60 ja oli se seuraavan sisältöinen.

"Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on lukuisissa yhteyksissä korostanut liikevaihtoverolain uudistamisen välttämättömyyttä ja on edelleenkin samalla kannalla. Hallitus on valinnut esityksensä pohjaksi käytettävänä olevista vaihtoehtoista erään, jota emme sellaisenaan pidä parhaana mahdollisena. Hallituksen esityksen mukaan liikevaihtovero nostaisi kaikkein tärkeimpien kulutus- ja elintarvikkeiden hintoja, joita toisaalta valtion varoilla alennetaan. Tätä emme pidä oikeana. Pienyritysten mahdollisuuksia täytyy liikevaihtoverolain uudistamisella edistää. Johtaako hallituksen esitys tässäkään suhteessa ryhmämme toivomaan parhaaseen mahdolliseen ratkaisuun, siitä ei ryhmämme ole täysin vakuuttunut. Eduskuntaryhmämme on tämänkin asian suhteen vakiintuneen parlamentaarisen käsittelyjärjestyksen kannalla. Ennakkositoumusten teko hallituksen esityksen käsittelyssä kuuluu normaalisti hallituksen ja hallitusryhmien välisiin asioihin."

Monet muutkin ryhmät antoivat lähimain samansuuntaisia vastauksia hallitukselle. Hallitus ei antanut esitystä eduskunnalle.

Mainittakoon tässä yhteydessä, että ryhmän jäsenet tekivät eduskuntakyselyn pienyrittäjien liikevaihtoveron korjaamisesta, mutta hallitus katsoi, ettei osauudistuksia liikevaihtoverolakiin pitäisi tehdä. Näin siitä huolimatta, vaikkei kokonaisuudistuksen toteuttamisesta hallitus-pohjan kapeuden vuoksi olekaan toiveita.

Tulo- ja omaisuusverolain taulukkoon esitti hallitus vähäisiä alennuksia, mutta eduskunta muutti taulukon sos.-dem. ehdottamalla tavalla. Näin ollen veron suhteellinen osuus alentui vuoden 1956 tasolle, hallituksen esittäessä v. 1958 tasoa. Vähennysoikeuksia myös korotettiin hallituksen esittämästä määrästä. Tuossa vaiheessa laskettiin, että suoritettujen muutosten jälkeen valtion verotulot alentuisivat noin 6,5 miljardilla markalla siitä, mitä hallituksen esityksen pohjalta veroja laskettiin kertyvän.

Tulo- ja omaisuusverolain käsittelyn yhteydessä eduskunta hyväksyi sos.-dem. ehdotuksesta toivomuksen, että hallitus ryhtyisi kiireellisesti toimenpiteisiin aineellisen verolainsäädännön uudistamiseksi siten, että nykyiset epäoikeudenmukaisuudet tulisivat korjatuiksi.

Kunnallisen verolain käsittelyssä hyväksyi eduskunta muutoksen, jonka mukaan verovelvollisen henkilön tulosta on vähennettävä hänen sekä hänen perheenjäsentensä lääkärin- ja lääkekulut sekä sairaalamaksut ja niihin verrattavat sairaudesta johtuvat kustannukset kuitenkin enintään 60.000 mk tai yhteisverotettavilta puolisoilta yhteensä enintään 70.000 mk. Mainittuja enimmäismääriä on korotettava 10.000 mk:lla verovelvollisen jokaisesta alle 16-vuotiaasta lapsesta. Ryhmä oli hyväksymässä tätä lain muutosta.

Samoin oli ryhmä hyväksymässä verolakiin poikkeussäännöstä, jonka mukaan työntekijän tapaturmavakuutuskorvaukset saatetaan tulo- ja omaisuusverotuksessa ja kunnallisverotuksessa täysin samaan asemaan kuin sotilasvammalain nojalla suoritettut korvaukset ja siten myös ne jatkuvat tapaturmakorvaukset, jotka voimassa olevan lain mukaan eräin poikkeuksin katsotaan veronalaiseksi tuloksi, säädetään verovapaiksi.

Ryhmän jäsenten aloitteen pohjalta eduskunta hyväksyi kertomusvuonna muutoksen elokuvasuorituksien. Hallituksella oli asiasta oma ehdotuksensa, mutta ryhmän jäsenten aloitteen pohjalta tuli elokuvaverotusta kevennetyksi enemmän kuin mitä hallitus oli esittänyt.

Tullitariffilain uudistaminen oli pantu vireille jo edellisenä kertomusvuonna, mutta päätökseen asia saatiin vasta v. 1960 kevätkaudella. Ryhmän pyrkimyksenä oli saada tullitariffista sellainen, ettei sillä aiheutettaisi suuria muutoksia tullitasoon. Tässä onnistuttiinkin melko täydellisesti. Hallitus pyrki esityksellään säilyttämään suuren tullirasituksen kuluttajaväestön harteille. Hallitus esitti mm. viljan, väkirehujen, sokerin ja lukuisten muiden elintarvikkeiden tullien tuntuvaa korotusta. Niin ikään hallitus esitti tulleeja ulkomaisille polttoaineille, vaikka eduskunta oli parikin kertaa aikaisemmin hylännyt sitä tarjoittaneet esitykset. Nämä esitykset ryhmä omalta osaltaan torjui ja niin saatiin tullitariffilaista sellainen, että se antaa kohtuullisen suojan kotimaiselle tuotannolle ja estää elintärkeiden kulutustavaroiden tullien ja hintojen kohoamisen.

Ryhmän pyrkimyksenä oli tullilain käsittelyn yhteydessä saada huomattava alennus kahvin tulliin. Kun tätä ei kuitenkaan voitu tullilain käsittelyssä toteuttaa aiheuttamatta kauppaneuvotteluille vaikeuksia, esitettiin ryhmän toimesta tullilain perusteluihin seuraava lausuma:

"Kun kahvi on koko kansan käyttämä nautintoaine, ei ole oikein, että sen hinta pidetään kalliina korkean tullen vuoksi. Eduskunta kehottaa hallitusta toimimaan kauppa- ja tullisopimusta tehtäessä niin, että kahvin tullia nykyisestään huomattavasti alennetaan". Lausuma hyväksyttiin äänin 93 - 77.

Maataloustuotteiden hinnat määräsi hallitus kertomusvuoden syksyllä viimeisen kerran voimassa olevan maataloustulolain nojalla. Hallitus vahvisti hintatoimikunnan ehdotuksesta vehnän takuuhinnaksi 50 mk/kg. ja rukiin keskimääräiseksi takuuhinnaksi Etelä-Suomessa 47:50 mk/kg ja Pohjois-Suomessa 52:50 mk/kg. Maidon keskimääräiseksi tavoitehinnaksi määrättiin 30:65 mk, sianlihan 275 mk ja kananmunien 260 mk/kg. Hintatoimikunnan ehdottamaa väkirehujen hintojen korotusta ja siitä aiheutuvaa maatalouden tuotantopoliittisen tuen lisäystä ei huomioitu päätöksessä. Päätös merkitsi vehnän tuottajahintatasoon 97 pennin nousua ja rukiin tuottajahintaan 71 pennin nousua kilolta. Maidan tavoitehinnan korotus merkitsi 38 pennin korotusta edellisen satovuoden tavoitehinnasta ja on 4 penniä korkeampi kuin edellisenä satovuonna saavutettu hinta. Sianli-

han tavoitehintaan tuli 15 mk:n korotus edellisen vuoden tavoitehinnasta ja tuli tavoitehintaa 1:17 mk korkeammaksi kuin edellisen vuoden saavutettu hinta. Kananmunien tavoitehintaa tuli 10 mk korkeammaksi kuin edellisen vuoden tavoitehintaa.

Ryhmän eräät jäsenet tekivät kertomusvuoden lopulla hallitukselle kyselyn korkeista lihan hinnoista. Kyselyssä todettiin, ettei hallitus ole huolehtinut riittävässä määrin lihan ulkomaisesta tuonnista, mistä johtuen kuluttajahinnat ovat kohonneet kohtuuttoman korkeiksi. Samaan asiaan kiinnitettiin huomiota myös eräiden kaupallisten järjestöjen taholta. Pian tämän jälkeen hallitus alensikin sian- ja naudanlihan tuontitullia, minkä vaikutukset jäivät nähtäviksi vuoden 1961 puolella.

Maatalouteen liittyvät asiat

Kertomusvuoden aikana ei ollut esillä suuria maatalouspoliittisia kysymyksiä. Edellä selostettiin hallituksen päätöstä maataloustuotteiden hinnoista, jotka voimassa olevan maataloustulolain pohjalta ratkaistiin.

Maataloustulolaista eduskunta hyväksyi toukokuussa hallitukselle toivomuksen, jonka mukaan uutta maataloustulolakiesitystä valmisteltaessa tutkittaisiin, voitaisiinko maataloustuotteiden tuottajahintoja ja maatalouden muuta tukea määrättäessä nykyistä suuremmassa määrässä ottaa huomioon maatalouden tuotantokustannusten erilaisuus maan eri osissa ja erikokoisilla tiloilla. Ryhmä oli hyväksymässä tätä toivomusta.

Manttaalikuntien lakkautuslaki oli toisen kerran esillä tällä vaalikaudella. Ryhmän jäseniltä oli eduskunnassa aloite manttaalikuntien lakkauttamisesta ja tämän sekä eräiden muiden aloitteiden pohjalta eduskunta hyväksyi lakkautuslain sellaisena, että se voidaan saattaa voimaan vaalien jälkeen yksinkertaisella enemmistöllä. Porvarillisista ryhmistä ehdotettiin laki jätettäväksi lepäämään yli vaalien ja tämä ehdotus hyväksyttiin, koska lepäämään jättämistä kannatti 80 edustajaa.

Ryhmän eräät jäsenet kiinnittivät kertomusvuoden aikana huomiota maatilatalouksien pirstoutumiseen. Kyselyssä tiedusteltiin, onko hallitus tietoinen, että tilojen osittamista koskevien rajoitusten puuttuminen nykyisestä lainsäädännöstä on esteenä lisämaakysymyksen järkipäätökselle hoidolle, sekä aikooko hallitus kiireellisesti antaa eduskunnalle esityksen puheena olevan, asutustoiminnan kannalta ensisijaisen lain aikaansaamiseksi? Kyselyyn annetussa vastauksessa ei annettu lupaa esityksen nopeasta antamisesta.

Maatalouden perusluoton järjestämisestä antoi hallitus kertomusvuonna esityksensä, mutta sen käsittely siirtyi vuoden 1961 valtiopäiville.

Salaojitustoiminnan häiriötöntä jatkumista varten antoi hallitus esityksen salaojituslain jatkamisesta. Eduskunta hyväksyi lain jatkamisen vuoden 1961 loppuun ja siinä yhteydessä hyväksyttiin salaojitustoiminnan edistämistä varten 400 milj. mk. - Eduskunta oli yksimielinen asiasta.

Uudis- ja kivenraivauspalkkioista annettua lakia jatkettiin samoin kuin edellistäkin lakia, koska maataloutemme kehittämisen kokonaisuohjelmaa ei oltu vielä saatu valmiiksi. Tästäkin oli eduskunta yksimielinen.

Metsäojitustyössä maksettavista palkkioista hyväksyi eduskunta niinkään hallituksen esittämän lain. Hyväksytyn lain mukaan otetaan budjettiin tarpeelliseksi katsottava määräraha yksityismailla suoritettavien metsäojitusten palkkioiden maksamista varten. Tämäkin hyväksyttiin yksimielisesti.

Maankäyttölain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta hallitus antoi kertomusvuonna esityksensä, joka tuli myös käsitellyksi. Esitys, jossa ehdotettiin mm., ettei tilan tai alueen omistusoikeuden saamisen ajankohdalla ole merkitystä maankäyttölakien mukaisten palkkioiden ja avustusten saamiseen, että asutustoimintaan on otettava käytössä olevat valtion virkatalon maat ja että lain mukaisten saatavien vanhentumisaikaa pitennetään, tuli hyväksytyksi pääkohdittain yksimielisesti, mutta metsähallituksen käytössä olevien virkatalojen maiden käyttäminen asutustoimintaan tuli hylätyksi ryhmän vastalauseen mukaisesti. Ryhmän jäsenten vastalauseessa sanottiin mm.:

"Valtio on vuosien 1924 - 1959 välisenä aikana luovuttanut valtion laitoksille ja erilaisille yleishyödyllisille yhteisöille yhteensä 242 855 hehtaaria maata sen lisäksi mitä asutustoimintaan on maata käytetty. Tällä hetkellä on valtion virkatalojen metsäpinta-ala enää vain 37.000 hehtaaria, josta alasta yli 17.000 hehtaaria kuuluu opetus-, tutkimus- ym. vastaavanlaisiin alueisiin. Maankäyttölain mukaisiin tarkoituksiin on siten koko maassa käytettävänä enää vain vajaat 15 000 hehtaaria. Kun virkataloihin kuuluvat ja asutukseen soveltuvat alueet voidaan käyttää riittävän tehokkaasti asutustarkoituksiin jo voimassa olevan maankäyttölainsäädännön säätämisen yhteydessä täydennetyn virkatalolain nojalla, ei ole syytä ryhtyä käyttämään kahden lain nojalla valtion maita asutukseen."

Ammattikasvatus, koulu- ja kulttuurikysymykset

Kertomusvuoden syksyllä tekivät ryhmän jäsenet lukuisia raha-asialotteita määrärahojen ottamiseksi vuoden 1961 budjettiin ammattikoulutusta varten. Eräät näistä aloitteista johtivat myönteiseen tulokseen. Niinpä otettiin budjettiin mm. 25 milj. mk. käytettäväksi valtion avustuksiin kunnallisille ammattioppilaitoksille oppilajasuntolain rakentamista varten. Tämän määrärahan hallitus jätti 27.1.-61 vahvistamatta. Valiokunnassa lisättiin kaikkiaan 50 milj. mk. ammattikurssitoimintaa varten, josta myös oli ryhmän jäseniltä aloitteita.

Invalidioppilaiden viikkorahaan kiinnittivät eräät ryhmän jäsenet hallituksen huomiota eduskuntakyselyllä. Vastauksessaan hallitus katsoi, ettei ole aihetta mainitun viikkorahan korotukseen, vaikka kyselyssä oli osoitettu po. rahan merkityksen vähentyminen inflaation vuoksi.

Korkeakoulustipendeihin saatiin kertomusvuonna rahan arvon heikentymisestä johtunut korjaus. Valiokuntakäsittelyssä ryhmän jäsenet vaikuttivat siihen, että hallitukselle esitettiin toivomus po. stipendien lukumäärän huomattavasta lisäämisestä. Eduskunta hyväksyi tämän toivomuksen yksimielisesti.

Ryhmän aloitteen mukaiseen tarkoitukseen - yksityisoppikoulujen lukukausimaksujen alentamiseen, sisaralennusten ja vapaaoppilaspaikkojen lisäämiseen - otettiin jo valiokuntakäsittelyssä 25 milj. mk:n lisäys vuoden 1961 budjettiin ja täysistunnossa tätä lisäystä ehdottivat ryhmän jäsenet vielä laajennettavaksi 75 milj. mk:lla, mikä tuli myös hyväksytyksi. Vähävaraisten koulunkäynnin kannalta nämä lisäykset olivat merkityksellisiä.

Tässä yhteydessä mainittakoon myös, että ryhmän jäsenten aloitteen mukaisesti otettiin v. 1961 tulo- ja menoarvioon 15 milj. mk kotimaisten elokuvien palkitsemista varten.

Valtion virkailijain ja toimenhaltijain palkkaus

Hallitus antoi huhtikuun 7 p:nä eduskunnalle esityksen virkamiespalkoista. Hallitus esitti virkamiesten palkkoja korotettavaksi maaliskuun alusta lukien 2,5 %:lla. Ryhmä oli tälläkin kerralla sillä kannalla, ettei puhdasta prosenttikorotusta voida suorittaa, koska se ei tee oikeutta alempipalkkaisille. Sen vuoksi ryhmä edusti sitä kantaa, että korotuksen tulisi olla 3 %, kuitenkin vähintään 1.500 mk kuukaudelta. Ratkaisu tapahtui ryhmän kannan mukaisesti.

Tässä yhteydessä huomautettakoon, että ryhmän jäsenten ehdotuksesta eduskunta hyväksyi näin kuuluvan virkamiehiä koskevan lausuman:

"Eduskunta on joutunut useissa eri yhteyksissä toteamaan, että valtion viran- ja toimenhaltijoita koskevat säädökset eivät enää vastaa kaikilta osiltaan tapahtuneen kehityksen mukaisia olosuhteita. Sen vuoksi eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin virkamiesten neuvotteluoikeutta ja virkamieskysymysten valmistelua koskevien säännösten uusimiseksi siten, että asioiden valmistelu ja käsittely saadaan nykyistä asianmukaisemmaksi ja joustavammaksi sekä niin, että eduskunnan käsiteltäväksi saatettavat virkamieskysymykset tulevat riittävän asiallisesti valmistelluiksi yhteistoiminnassa virkamiehiä edustavien keskusjärjestöjen kanssa."

Sekalaista

Lihantarkastuslaki, jolla vuodelta 1922 peräisin olevat lihantarkastusmääräykset saatettiin nykyistä kehitystä vastaaviksi, hyväksyttiin kevättalvella 1960. Lain mukaan lihantarkastuspakko on voimassa jokaisessa kaupungissa ja kauppalassa, jollei maatalousministeriö yksityistapauksissa toisin päättä sekä sellaisella kaupunkiin tai kauppalan rajoittuvalla alueella, jonka osalta on annettu tätä tarkoittava määräys. Ryhmä suhtautui lakiin myönteisesti.

Puolustustaloudellista suunnittelukuntaa koskeva laki hyväksyttiin kevätkaudella ryhmän myötävaikutuksella. Lain mukaan ne selvittely-, suunnittelu- ja järjestelytehtävät, jotka ovat tarpeen maan taloudellisen puolustusvalmiuden kehittämiseksi sekä väestön toimeentulon ja talouselämän turvaamiseksi sodan taikka sodan vaaran tahii maan ulkopuolella sattuneen sodan tai vaikutuksiltaan siihen verrattavan muun erityisen tapahtuman aiheuttamien poikkeuksellisten olojen aikana, kuuluvat puolustustaloudelliselle suunnittelukunnalle, mikäli niitä ei lailla tai asetuksella ole annettu muun viranomaisen asiaksi.

Vesilaki, josta hallitus oli antanut eduskunnalle v. 1959 esityksensä, saatiin valmiiksi kertomusvuoden aikana. Kysymyksessä oli vuosikymmeniä vanhan vesilainsäädännön kokonaisuudistus. Uudessa laissa otettiin huomioon ne vaatimukset, jotka nykyajan taloudelliset, teknilliset ja terveydelliset näkökohdat asettavat vesistöjen ja veden käytölle. Ryhmä oli kannattamassa lakia sellaisena, kuin se tuli hyväksytyksi.

Palolaki saatiin kertomusvuonna uusituksi. Uusi laki perustuu pääasiallisesti vanhan lain pohjalle. Uuteen lakiin saatiin ryhmän jättämän rinnakkaisaloitteen pohjalta useita parannuksia, mm. sen, että sisäasiainministeriöön on perustettava erityinen paloasiainosasto.

Kättilöopiston rakennusasiaa ja siinä ilmenneitä lainvastaisia menettelyjä koskeva asia saatiin kertomusvuoden aikana eduskunnan osalta ratkaisuun. Perustuslakivaliokunta totesi kesäkuun alussa valmistuneessa mietinnössään entisten ministereiden Aarre Simosen, Urho Kiukka ja Vilho Väyrysen menetelleen lainvastaisesti. Valiokunta ehdotti mainittujen henkilöiden asettamista syytteeseen valtakunnanoikeudessa. Eduskunta käsitteli asian syysistuntokaudella ja äänestysten jälkeen hyväksyi perustuslakivaliokunnan ehdotuksen. Asian ratkaisu siirtyi näin olleen vuoden 1961 puolella kokoontuvalle valtakunnanoikeudelle. Ryhmä äänesti mainittujen henkilöiden syytteeseen asettamisen puolesta.

Vaasan läänin vaalipiiriä koskeva asia sai myös kertomusvuonna ratkaisunsa. Eduskunta päätti muodostaa Vaasan läänin eteläisestä ja pohjoisesta vaalipiiristä yhden suuren koko lääniä koskevan vaalipiirin. Eduskuntaryhmä äänesti yhdessä maalaisliiton eduskuntaryhmän kanssa lakia vastaan, mutta kumpikaan ei ehdottanut lakia äänestettäväksi yli vaalien.

Ryhmän sisäinen työskentely

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenjohtajana toimi kertomusvuoden aikana edelleen Gunnar Henriksson, I varapuheenjohtajana Raf. Paasio ja II varapuheenjohtajana Onni Peltonen. Ryhmän sihteerinä toimi Kalervo Haapasalo, aloitesihteerinä Veikko Helle ja rahastonhoitajana Meeri Kalavainen. Työvaliokuntaan kuuluivat edellä mainittujen lisäksi Anni Flinck, Kaarlo Pitsinki, Eino Raunio ja Väinö Tikka. Ryhmän tilintarkastajina olivat Viljo Rantala, Sylvi Siltanen ja Viljo Virtanen. Ryhmän aloitevaliokuntaan kuuluivat puheenjohtajana Raf. Paasio ja jäseninä Veikko Helle, Viljo Virtanen, Kaarlo Pitsinki, Lyyli Aalto ja V.K. Turunen. Tiedotusvaliokuntaan kuuluivat puheenjohtajana Onni Peltonen ja jäseninä Sulo Hostila, Arvo Tuominen ja Väinö Tikka. Tiedotusvaliokunnan sihteerinä toimi edelleenkin ryhmän ja puolueen yhdessä palkkaama tiedotussihteerinä Aaro Kärkkäinen.

Eduskunnan puhemiehenä toimi edelleenkin ryhmän jäsen K.-A. Fagerholm. Ensimmäisenä varapuhemiehenä toimi Paavo Aitio (skdl) ja II varapuhemiehenä Johannes Virolainen (ml).

Kertomusvuoden aikana ryhmä antoi tavanmukaiset avustukset Työväen Akatemian oppilaskunnalle ja Väinö Voionmaan Opiston oppilaskunnalle.

Johannes Koikkalainen

8

Liite D, /12.4.

Omaisuustase 31.12.1960

V a s t a a v a a :

Varsinainen omaisuus

Rahoitusomaisuus

Rahatili	157.523:-	
Pankkitili	752.987:-	
Postisiirtotili	844.255:-	
Henkilötili	45.525.125:-	
Tietotoimiston tili	80.213:-	
Huoltokonttorin tili	517.240:-	
Vieraiden velkak. tili	1.008.055:-	
Työväen kalenterien tili	300.000:-	
Sos. Aikakauslehden tili	<u>250.000:-</u>	49.435.398:-

Vaihto-omaisuus

Kustannustoim. tili	1.000.000:-	
Välitystili	<u>3.000.000:-</u>	4.000.000:-

Käyttöomaisuus

Aineellinen		
Kiinteistötili	16.595.700:-	
- 1 1/2 %:n poisto	<u>249.000:-</u>	
	16.346.700:-	
Arvon korotus	<u>16.000.000:-</u>	32.346.700:-
Kalustotili	<u>100:-</u>	32.346.800:-

Ylimääräinen omaisuus

Luov. alueen yhdist. tili	6.174.798:-	
Osakkeiden tili	<u>1.060.000:-</u>	7.234.798:-

Pääomatili

Edell. vuosien tappio	111.461.427:-	
Tilikauden tappio	<u>16.102.618:-</u>	<u>127.564.045:-</u>

mk 220.581.041:-

V a s t a t t a v a a :

Vieras pääoma

Lyhytaikainen

Henkilötili	134.321.089:-	
Huoltokontt. tili	304.100:-	
Luov. alueen yhd. tili	58.211.641:-	
Työv. Arkiston Säätiön tili	22.212.569:-	
Asiamiesten tili	<u>42.325:-</u>	215.091.724:-

Pitkäaikainen

Kust. Oy Kansanvalta		1.033.953:-

Oma pääoma

Työväentaloja Karjalaan rah.	1.559.030:-	
Mimmi Lähteenojan rah.	107.659:-	
Sd. Sanomalehtim. Stip.	1.128.675:-	
<u>Valistustyörahasto</u>	<u>1.660.000:-</u>	<u>4.455.364:-</u>

mk 220.581.041:-

===

=====

Tulostase 1.1. - 31.12.1960

Lute D2/12.7.

K u l u t :

Varsinaiset kulut

Palkkatili	12.345.104:-	
Kulunkitili	2.883.568:-	
Valistus- ja matkakust. tili	11.353.423:-	
Tiedotustili	5.966.463:-	
Sd. Maaseutuvalt. tili	2.164.849:-	
Avustusten tili	8.515.737:-	
Puolueneuvoston tili	228.019:-	
Korko- ja osinkotili	2.917.885:-	
Käyttövarojen tili	1.728.324:-	
Ulkomaisten asiain tili	382.413:-	
Kansaneläkemaks. tili	620.810:-	
Henkilök. terv.hoitotili	91.743:-	
Sd. Aikakauslehden tili	1.455.903:-	
Kiinteistön poisto	249.000:-	
Poistojen tili	<u>370.927:-</u>	51.274.168:-

Ylimääräiset kulut

Tietotoimiston tili	905.664:-	
Työv. kalenterien tili	478.522:-	
Kunn.vaalikust. tili	12.140.845:-	
Puoluekokouksen tili	<u>5.529.073:-</u>	<u>19.054.104:-</u>

mk 70.328.272:-

T u o t o t :

Varsinaiset tuotot

Puoluejäsenmaks. tili	12.204.275:-	
Kustannustoim. tili	175.973:-	
Välitystili	225.074:-	
Kiinteistönhoitotili	4.463.308:-	
Teoston tili	690.365:-	
Vappumerkin tili	297.607:-	
Korko- ja osinkotili	3.234.242:-	
Poistettujen saatavien tili	<u>75.000:-</u>	21.365.844:-

Ylimääräiset tuotot

Puoluekok.verotili	3.341.350:-	
Satunn. tul. ja men. tili	13.518.460:-	
Kiint. arvon korotus	<u>16.000.000:-</u>	32.859.810:-
Tilikauden tappio		<u>16.102.618:-</u>

mk 70.328.272:-

T i l i n t a r k a s t u s l a u s u n t o

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue r.y:n puoluekokouksen valitsemina tilintarkastajina olemme tarkastaneet k.o. puolueen tilit ja hallintoa vuodelta 1960⁸ meille esitettyjen asiakirjojen perusteella ja annamme tarkastuksesta seuraavan lausunnon:

Tilien avaus oli oikea.

Kirjanpito oli huolellisesti ja asiantuntemuksella hoidettu.

Tuloista ja menoista oli hyväksyttävät tositteet, jotka kaikki on numerotarkastaja A. Sirjola vuoden kuluessa tarkastanut.

Käteiset rahavarat vastasivat kassatilin osoittamaa eroitusta ja pankkitilien saldot olivat yhtäpitävät kirjanpidon merkintöjen kanssa.

Kiinteistö sekä varastot vastasivat mielestämme tilinpäätöseen merkittyjä arvoja.

Tilinpäätös oli oikein johdettu kirjanpidosta.

Lukemistamme puoluetoimikunnan ja puoluetoimikunnan työvaliokunnan pöytäkirjoista emme havainneet päätöksiä, mitkä olisivat puolueen tekemien päätösten tai sääntöjen vastaisia.

Edellä sanotun perusteella ehdotamme, että puolueen tilinpäätös vuodelta 1960⁸ vahvistettaisiin ja että asianomaisille tilivelvollisille myönnettäisiin tili- ja vastuuvapaus jo mainitulta tilivuodelta.

⁸ Helsingissä 6. päivänä huhtikuuta 1961 ^{maaliskuuta 2}

Väinö V. Salovaara

A. Sirjola

Väinö Ahde

Lite 8/12.4.

Tulo- ja menoarvio vuodelle 1961

Kulut:

I Varsinaiset kulut

Puoluetoimiston maksamat palkat	16.000.000:-	
T-osaston kuluihin	6.500.000:-	
Kulunkitili	2.000.000:-	
Valistus- ja matkakust. tili	17.000.000:-	
Maaseutuvaltuusk. tili	2.200.000:-	
Avustukset piireille ym.	8.500.000:-	
" järjestöille	300.000:-	
Puolueneuvoston tili	500.000:-	
Korko- ja osinkotili	2.900.000:-	
Ulkom. asioitten tili	400.000:-	
Käyttövarojen tili	1.500.000:-	
Kansaneläkemaksujen tili	650.000:-	
Henkilök. terveydenhoitotili	85.000:-	
Palautuksia siirtov. yhdistyksille	1.000.000:-	
TST:n hoitoon	1.200.000:-	
Sos. Aikakauslehden tili	800.000:-	
Työväen Arkiston tili (palkat ja vuokra)	3.200.000:-	64.735.000:-

Ylimääräiset kulut

Sos.-dem. Naisten Keskusliiton avustamiseen	2.500.000:-	
Sos.-dem. Nuorison Keskusliiton avustamiseen	3.600.000:-	
Valitsijamiesvaalien kustannuksiin	20.000.000:-	26.100.000:-
		mk 90.835.000:-
		=====

T u o t o t :

I Varsinaiset tuotot

Puolueen jäsenmaksujen tili	18.000.000:-	
Työväen Kalenterin tili	350.000:-	
Kustannustoiminnan tili	600.000:-	
Välitystili	500.000:-	
Vappumerkin tili	350.000:-	
Teoston tili	650.000:-	
Kiinteimistön tuotto	4.500.000:-	
Korko- ja osinkotili	3.200.000:-	28.150.000:-

Ylimääräiset tuotot

Rahankeräyksellä	8.000.000:-	
Hankittava rahoitus	54.685.000:-	62.685.000:-
		mk 90.835.000:-
		=====

(F)

Lähteet F, G, j, H
12.4.

Joensuun Sosialidemokraattinen
Piiritoimisto. Joensuu Työväentalo
Puhelin 2149, postisiirtotili Ku 57260.

Joensuu 9.3.1961.

Sosialidemokraattisen Puolueen Puolueneuvostolle

Joensuun Sosialidemokraattinen Piiri ry:n piiritoimikunta käsitteli kokouksessaan 8.3.1961 piirin taloudellisia asioida ja tutkittuaan tilikirjat ja puolue toimiston tiliotteet totesi yksimielisesti, että piirijärjestöllä ei näytä lähitulevaisuudessa olevan mitään mahdollisuuksia saada maksetuksi monien vuosien aikana syntyneitä velkaansa Sosialidemokraattiselle puolueelle. Piirin tuojen muodostuksessa nykyisin jäsenmaksuista, kansanedustajaveroista, pienistä arpajaisituloista, puolueen ja yksityisten avustuksista jotka ovat riittämättömiä ja toiminnankin rahoittamiseen, päätti piiritoimikunta yksimielisesti edellään otettuun viitaten esittää Sosialidemokraattisen Puolueen Puolueneuvostolle päätettäväksi sen sääntömääräisessä vuoden 1961 kokouksessa, että:

Puolueneuvosto päättäisi myöntää Joensuun Sosialidemokraattinen Piiri r.y:lle ylimääräisenä avustuksena piirijärjestön vanhoja velkoja vastaavan summan, eli 1.492.468:- (miljoonaneljäsataatuhatta neljäsataa kuusi- kymmentä kahdeksan markkaa). Avustus käytettäisiin kokonaisuudessaan piirin vanhojen velkojen kuittaamiseen.

Toivoen, että Puolueneuvosto suhtautuisi myönteisesti esitykseen me toverillisin puolueterveisin

Jouko Taisanen
puheenjohtaja

Kaarlo Piihlä
piirisihteeri

(G)

SAAPUNUT

3/3 mv 1961

KÄSITELTY

1 Velka 1.312/86 -
153140

Mikkelin läänin Sos.-dem.

Piirijärjestö r.y.

Olkkolank.5 A,Mikkeli

Asia:Piirijärjestön velka

Väite:Aloite

Siis kuuluu puolueen neuvostolle
Ehdotus käsiteltäväksi
yhdistää osuutensa piirien
velhojen kanssa.
H.L.

Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen
Puolueneuvostolle

Mikkelin läänin Sosialidemokraattinen Piirijärjestö r.y:n piiritoimikunta käsitteli 25.päivänä helmikuuta 1961 pitämässään kokouksessa piirin taloudellista tilannetta ja totesi,että kaiken todennäköisyyden mukaan piirijärjestöllä ei ole mahdollisuuksia suorittaa puolueelle vuosien mittaan kerääntynyttä velkää lähimpien vuosien aikana. Näin ollen puolueen velkasaatava tulee rumentamaan piirin ja puolueen tilinpäätöstä jatkuvasti.

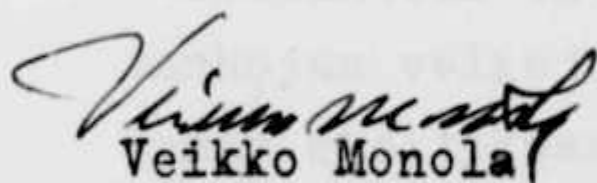
Jotta tästä turhasta kirjanpitoa rasittavasta velkasuhteesta päästäisiin,päätöksi piiritoimikunta anoa kunnioittaen,että piirijärjestön velka poistettaisiin sangen epävarmana saatavana puolueen saatavien luettelosta.Kun käsityksemme mukaan kysymyksessä on pelkkä muodollinen toimenpide,rohkenemme toivoa,että puolueen neuvosto hyväksyisi anomuksemme.

Mikkelissä 2.päivänä maaliskuuta 1961

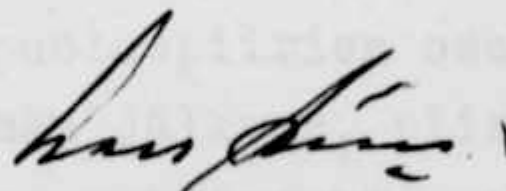
Puolueterveisin

Mikkelin läänin Sosialidemokraattinen Piirijärjestö r.y.

Piiritoimikunta

Veikko Monola

Puheenjohtaja

Aaro Airas

Piirisihteeri

Kuopion Sosialidemokraattinen Piiri r.y.

KUOPIO, Puijonkatu 23. a 10. ☎ Ku 57140. ☎ 12359

(20)

Kuopiossa huhtikuun 7 päivänä 1961.

Sosialidemokraattisen Puolueen puolueneuvostolle.

Helsinki

Kuopion Sosialidemokraattinen Piiri r. y:n piiritoimikunta on kokouksessaan kiinnittänyt huomiota siihen velkasuhteeseen, joka on olmassa piirin ja puolueen välillä vuosien kuluessa kasautuneiden velkarasitusten muodossa. Velkatilille ovat kasautuneet luonnollisestikin kaikki saatavat ja kun velka on taakse jääneiden vaikeiden vuosien aikana päässyt kasvamaan, niin siitä kunniallisesti suoriutuminen ei nykyisten mahdollisuuksien vallitessa ole odotettavissa. Näin siitäkin huolimatta, että piirin on ilolla todettava puolueen olleen erittäin pitkämielisen ja ymmärtäväisen saamamiehen.

Piiritoimikunta on valmis tarvittaessa esittämään yksityiskohtaisenkin selvityksen velkasuhteesta, joka kylläkin on myös puolueen tiedossa. Toteamme velkasuhteen aiheuttaman vaikean ja ylivoimaisen tilanteen ja esitämme puolueneuvostolle, että se päättäisi antaa valtuudet puolueitoimikunnalle velkasuhteen tutkimiseen kaikkien puoluepiirien osalta ja liian vanhojen velkojen poistamiseen. Tämän jälkeen, piiritoimikuntamme käsityksen mukaan, on olemassa realistisemmat mahdollisuudet velkasuhteen kunnialliseen hoitamiseen, johon luonnollisestikin myös piirin ja puolueen velkasuhteessa on pyrittävä.

Luotamme siihen, että puolueneuvosto ymmärtää tilanteen ja tekee asian johdosta asiaa auttavat päätökset.

Sosialidemokraattisin puolueterveisin:

Kuopion Sosialidemokraattinen Piiri r.y.

Veikko Utriainen

Veikko Utriainen

Keljo Suksi

Keljo Suksi

PÖYTÄKIRJA Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen puolueeneuvoston kokouksesta, joka pidettiin Helsingin Työväenyhdistyksen talon A-salissa Helsingissä 4. päivänä lokakuuta 1961 alkaen kello 10. Kokouksen puheenjohtajana toimi puolueeneuvoston varapuheenjohtaja Johannes Koikkalainen ja sihteereinä Aatto Väyrynen ja Pauli Burman.

Kokouksen avasi

Puolueeneuvoston varapuheenjohtaja Johannes Koikkalainen, joka lausui: Hyvät puoluetoverit! Puoluetoimikunta on puolueen sääntöjen 23 §:n perusteella kutsunut puolueeneuvoston ylimääräiseen kokoukseen. Kokouksen aiheen ovat antaneet lähestyvät presidentin vaalit ja ennen kaikkea tämän hetken tärkein kysymys, valitsijamiesvaaleja koskeva vaaliliittokysymys. Vaalitaisteluhan on tavallaan jo alkanut, ja kun vastustavat puolueet ovat siinä mahdollisesti mukana, on meidänkin puolueemme täytynyt lähteä järjestökoneistossaan voimakkaasti liikkeelle.

Vaaliliittokysymyksestä, josta puolueeneuvosto nyt joutuu sääntöjen mukaan sanomaan sanansa, on jo puolueen jäsenistö varsin monissa piireissä ilmoittanut kantansa. Kysymyksen tämänhetkinen hoito on ymmärtääkseni oikeassa järjestyksessä. Puolueessa on ollut aikoja, jolloin puoluetoimikunta on määritellyt kannan ja antanut sen ohjeeksi puolueväelle. Tällä kertaa on tapahtunut täsmälleen päinvastoin. Puolueen jäsenistö on ensin määritellyt kantansa. Puolueen jäsenistön korkein päätäntävaltaelin puoluekokousten väliajalla, puolueeneuvosto, kokoontuu määrittelemään omaansa. Ne ajat, jolloin jäsenistöä johdettiin puolueen johdon taholta, ovat ohitse, demokratia on palautunut puolueeseen, sitä edellyttää tämäkin kokous.

Kokouksen työjärjestykseen on mahdutettu muutamia muitakin asioita, jotka ovat luonteeltaan vähempiarvoisia.

Sosialidemokratian päivästä päättäminen, sen asioista keskusteleminen, on järjestöväelle tärkeätä. Sen vuoksi sen esille ottaminen puolueuuvoston kokouksessa on ollut aiheellista.

Puolueuuvosto joutuu myöskin antamaan julkilausumansa tämän hetken kysymyksistä. Siinä suhteessa on luonnollista, että pyrimme siinä sanomaan julki sen, mikä tällä hetkellä sosialidemokraattisen väen aatoksissa on.

Toivon, että tämä tärkeä puolueuuvoston kokous olisi omiaan viemään eteenpäin niin Sosialidemokraattista Puoluetta kuin yhteistä kansanvaltaisuutta maassamme. Näissä merkeissä lausun puolueuuvoston jäsenet ja seuraamaan saapuneet puolueen jäsenet tervetulleiksi kokoukseen ja julistan ~~puolueuuvoston~~ kokouksen avatuksi.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa, jonka toimitti varatuomari Aatto Väyrynen, todettiin saapuvilla olevaksi 34 äänivaltaista puolueuuvoston jäsentä. Myöhästyneenä saapuneeksi merkittiin kello 13.30 Unto Kanerva. Nämä sekä muut kokouksessa läsnä olleet puolue-elinten ja puolueen jäsenet selviävät pöytäkirjan liitteenä olevasta nimenhuutoluettelosta. (Liite A.)

Kokouksen laillisuuden toteaminen

Nimenhuudon jälkeen ja kun kokouskutsu (Liite B) oli todettu sääntöjen määräämällä tavalla lähetetyksi, kokous todettiin lailliseksi ja päätösvaltaiseksi puolueuuvoston ylimääräiseksi kokoukseksi.

Merkittiin.

Kokouksen järjestäytyminen

a) Kokouksen sihtereiksi valittiin varatuomari Aatto Väyrynen ja maisteri Pauli Burman Sosialidemokraattisesta Puoluetöimistöstä.

b) Pöytäkirjan tarkistajiksi valittiin kokousedustajat Sinikka Luja ja Yrjö Rantala.

c) Ääntenlaskijoiksi valittiin kokousedustajat Jorma Salo, Aimo Korjus ja Pekka Peltonen.

d) Asetettiin menettelytapavaliokunta, jonka jäseniksi tulivat seuraavat: kokoonkutsujana Vihtori Fallila sekä muina jäseninä Antero Väyrynen, Valter Laitinen, Terttu Pylkkänen, Juho Lukkarinen, Antero Nurminen, Lasse Lassila ja Viljo Vuorinen. Puoluetöimikunnan edustajaksi valiokuntaan nimettiin puoluesihteeriksi Kaarlo Pit-sinki ja sihteeriksi päätoimittaja Eino Kalkkinen.

Työjärjestyksen hyväksyminen

Hyväksyttiin kokoukselle puoluetöimikunnan esittämä, kokonaisuudessaan näin kuuluva työjärjestys:

T y ö j ä r j e s t y s :

1. Kokouksen avaus
2. Nimenhuuto
3. Kokouksen laillisuuden toteaminen
4. Kokouksen järjestäytyminen
  - a) valitaan kaksi sihteerää
  - b) valitaan kaksi pöytäkirjan tarkistajaa
  - c) valitaan kolme ääntenlaskijaa
  - d) valitaan menettelytapavaliokunta
5. Työjärjestyksen hyväksyminen
6. Presidentinvaalikysymys
7. Sosialidemokratian Päivä
8. Julkilausumat
9. Muut esille tulevat asiat

Merkittiin.

Presidentinvaalikysymys

Työjärjestykseen merkitystä asiasta "Presidentinvaalikysymys" syntyi kokouksen varsinainen keskustelu, jonka aloitti puoluesihtööri Kaarlo Pitsinki ja jonka asiallinen tulos tuli näkymään kokouksen hyväksymässä, *(liitteenä olevan alustuksen julkilausumasta ja sen pohjalta laaditussa)* julkilausumassa. *(Liitteet C ja D.)*

Puoluesihtööri Pitsinki lausui seuraavaa: Puoluetoimikunta oli aikoinaan viime keväänä yksimielinen esittäessään Hongan presidenttiehdokkaaksi ja tarjotessaan häntä samalla ehdokkaaksi viidelle muulle kansanvaltaiselle puolueelle. Epäilemättä puoluetoimikunnan päätös tiedoksi tultuaan oli shokki useimmille. Varsin pian tämä shokki kuitenkin meni ohitse ja ihmiset, niin meidän puolueessamme kuin muuallakin, alkoivat oivaltaa, mistä on kysymys. Nähtiin, että tilanne, johon oli jouduttu, oli uusi, vaarallinen, ja että se myös vaati uusia menetelmiä. Puolueneuvosto myöhemmin hyväksyi yksimielisesti puoluetoimikunnan presidentinvaalikysymyksessä ottaman aloitteen. Honka hyväksyttiin puolueen presidenttiehdokkaaksi ja puoluetoimikunnalle annettiin valtuudet neuvotella hänen ehdokkuudestaan viiden muun puolueen kanssa. Edellisessä puolueneuvoston kokouksessa jäi vaalien osalta eräs tärkeä kysymys auki, nimittäin vaaliliittokysymys. Oli luonnollista, ettei siihen silloin voitu ottaa kantaa, koska neuvottelut siinä vaiheessa olivat oikeastaan vasta alkuasteella, eikä tiedetty, minkälaisen laajuuden ja luonteen saisi se liitto, se puolueitten ja kansalaissiipien yhtymä, joka loppujen lopuksi tulisi kannattamaan Hongan ehdokkuutta.

Tämänkertaisen esitykseni pääasiallisimpana tarkoituksena on keskittyä vaaliliittokysymykseen. Tämä edellyttää kuitenkin, että tarkastelemme nykyistä tilannetta kokonaisuudessaan ja sen ohessa myös tilannekuvan kehkeytymistä viime vuosina.

Epäilemättä on niin, että Kekkosella presidentiksi tulonsa jäl-

keen on ollut poliittinen aloite käsissään aina viime kevääseen saakka. Yhdeksän kuukautta hän ennätti olla presidenttiehdokkaana yksin tapeetilla. Kekkonen ja hänen johdollaan harjoitetun maalaisliittolaisen politiikan ilmeisenä tarkoituksena menneinä vuosina on ollut hallitseminen ilman sosialidemokraatteja. Tähän hallitsemiseen ilman sosialidemokraatteja tehtiin kuitenkin kaksi poikkeusta. Molemmat poikkeukset ovat Fagerholmin hallituksia. Näyttää siltä, että Fagerholmin hallitus, jossa sosialidemokraatit puolueena olivat mukana, kelpasi ennen kaikkea sen takia, että sen tehtäväksi tuli hoitaa yleislakon aikana syntynyt vaikea tilanne. Varsin pian yleislakon jälkeen alkoi kuitenkin maalaisliiton lehdistössä vastakampanja Fagerholmin hallitusta ja ennen kaikkea Fagerholmia itseään vastaan henkilönä.

Keväällä 1957 meidän puoluekokouksemme aikoihin maalaisliittolaiset olivat jo ilmoittaneet hajoittavansa hallituksen. Tilalle tähdättiin siis jotakin muuta. Maalaisliittolaisten ei kuitenkaan tarvinnut hajoittaa hallitusta, kun Fagerholm itse jätti hallituksen eroanomuksen. Kun Fagerholmin toinen hallitus oli eronnut, saatiin esimerkki uudesta suunnasta. Syntyi Sukselaisen hallitus, joka oli blokki ilman sosialidemokraattista puoluetta. Sen muodostivat maalaisliitto sekä suomalainen ja ruotsalainen kansanpuolue. Tämä pohja osoittautui kuitenkin liian kapeaksi. Sen vuoksi tehostettiin K-linjan taholla sosialidemokraattisen puolueen hajoittamista ja syrjimistä ja käytettiin hyväksi sosialidemokraattien leiriin kuuluneita vallanhimoisia ammattiyhdistysjohtajia. Pohjan laajentamiseksi uudelle suunnalle ja uudelle blokille hallitukseen otettiin mukaan niin sanotut ottopojat.

Ottopoikahallituksen puoluepohja oli vain 74, mutta ilmoitettiin, että ottopoikien ansiosta sosialidemokraattisesta ryhmästä voitiin laskea sen taakse noin puolet. Kyynillisempää laskelmointia julkisuuteen saatettuna tuskin aikaisemmin ^{on} koettu. Ottopoikahalli-

tus kaatui vahingossa, niin kuin sanotaan, että hallitukset pysyivät edelleen maalaisliittolaisten käsissä. Näin oli epäilemättä tarkoitus jatkaakin, kunnes vuoden 1958 vaalit aiheuttivat shokin. Korsimo lähti tavoittelemaan 60 edustajapaikkaa maalaisliitolle, mutta tulos oli 48, ts. viiden paikan menetys. Aisaparina esiintynyt Suomen Kansanpuolue hupeni lähes puoleen entisestä vahvuudesta. Tämä shokki sai hetkeksi aikaan muutoksen maalaisliiton eduskuntaryhmässä. Näyttää kuin Kekkonen olisi tuossa tilanteessa menettänyt otteensa oman puolueensa johdosta ja eduskuntaryhmästä. Syntyi laajapohjainen hallitus, Fagerholmin kolmas. Tämä Kekkonen otteen heltäminen synnytti kuitenkin K-linjan taholta hirvittävän vastaoffensiivin, ja sen aseeksi otettiin ulkopolitiikka. Tässä vaiheessa syntyi varsinainen kansanrintama: maalaisliitto, kommunistit, simoslaiset. Täytyi löytyä jokin yhdistävä side näin heterogeeniselle ja talous- ja sosiaalipolitiikassa erilaisia tavoitteita ajavien puolueitten ryhmälle. Ainoa yhdysside oli ulkopolitiikka, ja se valittiin - ulkopolitiikka siten harjoitettuna, että sillä tavoitellaan puolue-etua itselle samalla kun yritetään syrjiä muita, ennen kaikkea sosialidemokraatteja.

Tuon vaiheen aikana alettiin myöskin simoslaisten taholla puhua paljon paitsiosta. He tosin eivät nähtävästi ymmärtäneet, mitä paitsio merkitsee, mutta he tarkoittivat sillä sitä, että sosialidemokraattinen puolue oli ajettu nurkkaan, missä sillä ei enää olisi mahdollisuutta saada itselleen liittolaisia voittaakseen sen blokin, joka oli ottanut vallan haltuunsa. Meitä yritettiin eristää poliittisen vaikutusmahdollisuuden käyttämisestä ja kaikista mahdollisista liittolaisista. Tämä eristys oli vähällä onnistua täydellisesti vuoden 1960 kevään ns. EFTA-hallituksen yhteydessä. Silloinhan oli tarkoitus muodostaa hallitus, jossa olisivat olleet mukana kaikki muut paitsi sosialidemokraatit. (Kenties kommunistit olisivat loppujen lopuksi myöskin jääneet ulkopuolelle, mutta alunperin

lienee ollut tarkoitus ottaa heidätkin mukaan.)

Onneksi ryhti voitti. Suuri ansio siitä lankeaa ruotsalaisen puolueen ryhmälle, joka ei tahtonut mennä hallitukseen, missä vasemmistoa kokonaisuudessaan olisi edustanut vain simoslaisten ryhmä pitäen käsissään yhtä kolmannelta hallituspaikoista.

Tuo eristämisyritys epäonnistui ja samalla symbolisesti mekin pääsimme muuttamaan perääntymisen eräänlaiseksi asemasodaksi. Kuitenkin oli K-linjalla vielä monia etuja puolellaan. Se hallitsi edelleenkin presidentinvaalimarkkinoita ja se tehosti ja systematisoi jatkuvasti kansanrintaman yhteistä ulkopoliittista linjaa.

Presidentinvaalin alettua käytännön toimin meidän taholtamme me pääsimme ikään kuin murtautumaan ulos Motista, johon meidät oli yritetty pistää. Me ryhdyimme rakentamaan vastaleiriä. Tässä mielessä otettiin asenne, joka nyt on muodostunut linjaksi; siksi meillä on Honka presidenttiehdokkaana, siksi meillä on kuuden puolueen ryhmittymä samalla kannalla, ja siksi me myöskin pidämme yhteyttä maalaisliiton oppositioon.

Tämänhetkinen tilanne on kaksi leiriä toinen toistaan vastassa. Kekkonen leiriä johtaa maalaisliitto, Hongan leiriä johtaa sosialidemokraattinen puolue. Voimasuhteita ja mahdollisuuksia etukäteen puntaroitaessa lienee pakko sanoa, että puntit ovat kutakuinkin tasan. Voitto - tulos ylipäänsä - jää riippumaan siitä, mitä nyt tehdään. Kekkonen leirillä on edelleenkin valta-asemat hallussaan, sillä on presidentintuoli, sen on hallitus ja sillä on käsissään monia muita avainasemia. Se voi laskea saavansa myöskin erilaista apua maan rajojen ulkopuolelta. Heikkoutena Kekkonen leirillä on se, että sen hanslankarit, kommunistit ja simoslaiset, ovat huonomainaisia maalaisliitonkin silmissä. Maalaisliitto on pyrkinyt luomaan näissä presidentinvaaleissa laajapohjaisen, yli puoluerajojen ulottuvan Kekkonen vaaliliiton. Sellaisen vaaliliiton muodostamiselle

olisi ollut erinomaiset edellytykset, jos kentällä olisi neljän presidenttiehdokkaan sijasta - mikä oli vaarana olemassa - kahdeksan presidenttiehdokasta, joista itse kullakin olisi vain teoreettinen mahdollisuus selvitä voittajana Kekosta vastaan. Nyt sen sijaan on markkinoilla vain neljä ehdokasta, heistä kaksi vale- ja kaksi varsinaista ehdokasta. Tilanne Kekosen leirin kannalta on täten aivan toinen ja ratkaisevasti huonompi, meidän kannaltamme sen sijaan parempi.

Hongan leiri on oppositiossa ja syrjittynä. Maan ulkopuolelta sitä saatetaan hyvinkin vielä painostaa. Etupuolena sillä on hyvä asia ja reilu peli, jolla se voi vedota valitsijoihin ja kansaan.

On syytä tarkastella hieman, minkälaisista osasista tämä Hongan leiri koostuu.

Pientalonpoikain puolueella käsittääkseni on alunperinkin ollut varsin vähän valinnan varaa. Luulen, että se itse asiassa helposti ja luontevasti oli tulossa tällaiseen suureen kansalaisyritykseen. Näyttää siltä, että pientalonpojat yrittävät parhaansa, mutta heidän voimansa ja kykynsä saada tuloksia aikaan on toistaiseksi vielä varsin tuntematon. Vain kunnallisvaalit ovat toistaiseksi sen puolueen ansiolistalla.

Kokoomus ja vapaamieliset ovat puolueina yhtenäisiä ja selvällä, lujalla kannalla, kuitenkin niin, että siellä täällä näissäkin puolueissa esiintyy hoipertelijoita, jopa Kekosen kannattajia.

Suomalaisen kansanpuolueen johto näyttää olevan pahasti hajalla, mutta ilmeistä on, että kansanpuolueen kentän ylivoimainen enemmistö kannattaa Honkaa eikä Kekosta. Kansanpuolueen nykyinen puoluetoimikunta on niin ikään varsin yhtenäisesti Hongan kannalla.

Ruotsalaisilla on aivan oma tyykinsä. Paras osa ruotsalaisista näyttää kuitenkin saadun talteen, nimittäin Helsingin ja Uudenmaan ruotsalaisen puolueen piirijärjestöt. On syytä todeta, minkälaiset

voimasuhteet ovat esim. ruotsalaisen puolueen Uudenmaan piirijärjestössä. Kun siellä äänestettiin "Honka vaiko Kekkonen?", niin piirikokouksessa annettiin 31 ääntä Hongan puolesta, mutta vain 1 Kekosen puolesta. Turun eteläinen piiri, joka päätti lähteä kahdenlaisilla ehdokkailla vaaleihin, pitää uuden piirikokouksen, ja arvellaan, että siellä tultaisiin samalle kannalle kuin Helsingissä ja Uudellamaalla. Vaasa on päättänyt ruotsalaisten osalta mennä vaaliin sekä Hongan että Kekosen edustajia sisältävällä erillisellä ruotsalaisella vaaliliitolla, mutta täysin mahdottomana ei pidetä, etteikö sielläkin vielä tehtäisi uutta päätöstä, tai etteikö käytäntö voisi olla toinen. Mitään varmaa ei tässä suhteessa kuitenkaan voida sanoa.

Entä sitten Sosialidemokraattisen Puolueen tila tässä vaiheessa?

Niin kuin todettu, Hongan ehdokkuus hyväksyttiin puoluetoimikunnassa yksimielisesti. Samoin se hyväksyttiin puolueenuevostossa yksimielisesti, ja sikäli kuin tiedän, myös 15 piirikokouksessa niin yksimielisesti, että vain yksi ääni oli vastaan. Tulee mieleen kysyä, olisikohan kukaan sosialidemokraattinen ehdokas saanut yhtä yksimielistä vastaanottoa puoluejärjestöiltä. Tuntuu siltä, että myöskin kenttä hyväksyy ja ymmärtää pyrkimyksemme ja sen syyt. Innostustakin esiintyy; meillähän on tässä asiassa aloite ja pitkästä aikaa johdossamme suuri leiri. Maata uhkaava vaara nähdään, ja tilanne avaa, paitsi riskejä ja tappion mahdollisuuksia, myöskin kiehtovia näkymiä. Tiedetään, että meidän ehdokkaamme tulee joka tapauksessa, kävi niin taikka näin, saamaan suunnilleen puolet alkuvälitsijoitten äänistä. Kekkonen sen sijaan saanee olla hyvillään, jos selviää kakkoseksi. Ja enemmänkin: meillä on reaalin voiton mahdollisuus. Mutta mahdollisuudella on siivet. Sen ei saisi antaa lentää pois.

Kysytään, mitä me olemme tehneet voiton hankkimiseksi.

Meillä on yhteinen Honka-toimikunta, jossa ovat edustettuina Honkaa kannattavat puolueet. Sen johdossa on sosialidemokraatti, toveri Lindblom. Ns. Honka-toimisto on tämän toimikunnan työpaikka. Senkin johdossa on sosialidemokraatti, Helsingin piirin piirisihteeri, toveri Lönnqvist. Toimintaa ja materiaalia on suunniteltu, osittain jo saatu valmiiksi. Honka-toimikunta ja Honka-toimisto ovat suunnitelleet Hongan esiintymisiä sekä alueellista yhteistyötä Honkaa kannattavien puolueitten kesken. Honka-filmi on valmis. Ensiesitys on ensi viikolla. Edelleen Honka-toimistosta ja -toimikunnasta pidetään jatkuvasti yhteyksiä eri kansalaispiireihin.

Katsoisin, että sikäli kuin teknillisestä puolesta on kysymys, on yritetty toimia kohtalaisen tarmokkaasti, ja koko hyvin näyttää onnistutun, olkoonpa ettei niin hyvin kuin ehkä olisi ollut syytä toivoa.

Mitä muuta?

Tärkein kysymys teknillisen puolen ohella on kysymys vaaliliitoista. Kekkonen ryhmä - maalaisliitto, kommunistit, simoslaiset - tunnetaan, mutta se ryhmä ei voi avoimesti liittoutua vielä tässä vaiheessa. Siinä on tuon ryhmän eräs heikkous. Kekkonen ryhmän taholla, nimenomaan kommunistien taholla, sikäli kuin olemme saaneet tietää, pelätään eniten sitä, että Honka-rintamasta muodostuisi mahtava, tehokas, psykologisesti vaikuttava, ja että se solmisi laajoja vaaliliittoja. Honka-vaaliliittoa pelätään sillä taholla, ja siksi siellä ollaan valmiit tekemään paljon sen ehkäisemiseksi.

Meille niin kuin kaikille muillekin Honkaa kannattaville puolueille ja ryhmille vaaliliitto on vaikea asia. Omalta osaltamme meillä on sellaisesta varsin vähän kokemuksia. Viimeksi oli vaaliliitto vuonna 45, silloin kommunistien kanssa. On myöskin ennakkoluuloja, nimenomaan ennakkoluuloja sellaisia vaaliliittoja vas-

taan, joissa myös porvareita, jopa kokoomusporvareitakin, olisi mukana. Vaaliliittokysymystä, sen etuja ja varjopuolia, on harkittu paljon Honka-toimikunnassa ja sitäkin enemmän sosialidemokraattien omassa keskuudessa. Harkinnan jälkeen, joka ainakin minun osaltani kesti varsin kauan, kauemmin kuin useimpien muitten työtovereitteni, olen tullut siihen käsitykseen, että me voimme mennä yhteiseen vaaliliittoon. Jotta tilannekuva selkiintyisi, yritän valottaa eräitä vaaliliiton varjopuolia ja vastaavasti etuja.

Kaikkien puolueitten osalta on yhteisessä vaaliliitossa tilanahtautta. Tämä ei koske pelkästään meitä, se koskee kaikkia liittoon osallistuvia puolueita. Tämä tilanahtaus johtuu siitä, että vaaliliitto edustaa noin puolta, runsastakin puolta, kaikista viime vaaleissa annetuista äänistä. Tilanahtaus merkitsee myös vaikeuksia, kun yritetään maantieteellisesti tai ammattiasemia silmällä pitäen jakaa kunkin puolueen vähät ehdokkaat vaalipiirissä. Varjopuolena ovat äsken mainitsemani ennakkoluulot barrikadin molemmin puolin. Näyttää lisäksi siltä, että ainakin eräissä vaalipiireissä kumppanimme porvarit pelkäävät, että sosialidemokraatit yhteisen vaaliliiton puitteissa saattaisivat päästä edulliseen asemaan ja kerätä itselleen liian suuren potin. Mehän olemme asiassa aloitteen tekijöitä ja esiinnymme vaaliliittojen kärjessä.

Sitten vaaliliiton etuja. Vaalimatemaattinen etu on tietysti kaikkein konkreettisin. Aikaisempien vaalitulosten perusteella arvioiden voidaan olettaa, että yhteinen vaaliliitto Honkaa kannattavien ryhmien kesken, jos vain nämä puolueet huomioidaan, merkitsee keskimäärin yhden valitsijamiespaikan voittamista vaalipiiriä kohden. Edun matemaattinen suuruusluokka on siis noin 15 valitsijamiespaikkaa, ehkä hieman enemmän, ehkä hieman vähemmän, mutta sitä suuruusluokkaa.

Vaaliliiton etuna on yhtenäisen esiintymisen aikaansaaminen

ihmisten, valitsijoitten, silmissä. Niin kuin muistetaan, ei kestänyt kauan Hongan nimen esiintulon jälkeen, ennen kuin K-rintaman lehdistössä ja propagandassa esitettiin, että itse asiassa Honkakin on vain eräänlainen teerenkuva. Takataskussaan on kullakin näistä puolueista omia ehdokkaitaan, eikä ole epäilystäkään siitä, näin sanottiin, etteivätkö sosialidemokraatit loppujen lopuksi yritä saada Tannerin tasavallan presidentiksi. Ei mitään ajatusta vastaan, mutta en usko kenenkään näin kuitenkaan suunnitelleen.

Tämänkaltaisia ja muita hajaannukseen ja heikentämiseen tähtäviä väitteitä, hajaantumiseen tähtäävää propagandaa, saamme odottaa, ellemme esiinny yhtenäisesti, nimenomaan vaaliliitossa.

Kolmantena etuna on se, että edes porvarit täytyy saada pysymään yhdessä, ja nyt näyttää siltä, että vain me kykenemme pitämään heidät yhdessä. Kansanpuolueella ja kokoomuksella on aina ollut monissa vaalipiireissä vaikeuksia muodostaa vaaliliitto ja toimia yhdessä, vaikka ovat linjaltaan toisilleen hyvin läheisiä porvareita, puhumattakaan siitä, että ruotsalaiset ja suomalaiset porvarit esiintyisivät vaaliliitoissa keskenään. Jos mieli aikaansaada yhtenäinen esiintyminen, on muodostettava vaaliliitto, jonka liimana olemme juuri me, sosialidemokraatit. Ilman meitä ei nähtävästi synny minkäänlaisia kunnan vaaliliittoja.

Neljäntenä etupuolena vaaliliitoilla on se, että me voimme näitten kuuden puolueen ulkopuolelta saada kannatusta, ja niin kuin me laskemme, myöskin näihin kuuteen puolueeseen lukeutumattomia ehdokkaita tämän yhteisen vaaliliiton listoille. Joku maalaisliittoon lukeutuva kristillisiä piirejä edustava, mutta muutoin politiikasta poissa pysyvä henkilö ei hevin, niin ymmärrän, voi tulla sosialidemokraattien listoille tai mennä kokoomuksen tai kansanpuolueen listoille. Yleiseen kansalaisvaaliliittoon

sen sijaan tämänkaltaiset ihmiset voivat tulla, ja vain sellaiseen heitä käsittääkseen voidaan pyytääkään.

Vaaliliitto presidentinvaalissa on eriluontoinen kuin vaaliliitto eduskuntavaaleissa taikka kunnallisvaaleissa. Vaaliliittoon nimittäin sisältyy aina tietty arpajaisten riski. Tiedetään, että joku vaaliliittoon osallistuvista hyötyy, saa valituksi enemmän kuin mitä muutoin olisi saanut, mutta ennakkoon on vaikea sanoa varmasti, kuka nimenomaan hyötyy ja kuinka paljon. Jos me olisimme eduskuntavaaleissa taikka kunnallisvaaleissa vaaliliitossa tällaisessa Honka-ryhmän kaltaisessa joukossa, niin me tietysti ottaisimme silloin sen riskin, että sosialidemokraattien ääniä saattaisi mennä jonkun kokoomuslaisen hyväksi ja hänen valitsemisekseen. Ja tämä kokoomuslainen sitten neljä vuotta painaisi eduskunnassa nappia aivan toisella tavalla kuin meidän miehemme. Tällaista riskiä ei käsittääkseen ole, ei ainakaan samantyyllisesti presidentinvaalissa. Valituksi tulleet eivät nimittäin istu neljää vuotta, he istuvat yhden päivän, niitten eteen ei tule tuhansia asioita vaan yksi ainoa, nimittäin kysymys siitä, kenestä tehdään tasavallan presidentti. Kun kaikilla vaaliliittoon osallistuvilla on tässä yhdessä nimenomaisessa asiassa sama kanta, ei ole ratkaisevaa merkitystä sillä, kuka vaaliliittoon osallistuvista missäkin vaalipiirissä voittaa. Tietysti jokainen toivoo, että voitto tulisi juuri sille itselleen ja koettaa näin järjestääkin, mutta riskillä ei ole niin suurta merkitystä tässä kuin eduskuntavaaleissa ja kunnallisvaaleissa.

Vaaliliittoasiaa on käsitelty Honka-toimikunnassa ja puolue-toimikunnassa. Puolue-toimikunta on joitakin aikoja sitten antanut sosialidemokraattisille piirijärjestöille yksimielisesti suosituksen, jonka mukaan meidän piirijärjestöjemme piiritoimikuntien tulisi ottaa yhteys muihin Honkaa kannattaviin puolueisiin ja ryhtyä neuvotteluihin laajan vaaliliiton aikaansaamiseksi Honkaa kannat-

tavien puolueitten kesken. Tätä puoluetöimikunnan kehoitusta on noudatettu kiitettävästi ja myöskin varsin tehokkaasti toteutetuna. Yhdentoista piirijärjestön alueella on piiritöimikunta saanut aikaan tällaiset neuvottelut, ja sikäli kuin tiedän, myöskin päättänyt ne myönteiseen suositukseen piirikokouksille. Kolme piirikokousta, nimittäin Helsinki, Pori ja Uusimaa, ovat yksimielisesti hyväksyneet piiritöimikuntiansa toimenpiteet ja myöskin vaaliliiton Honkaa kannattavien puolueitten kesken. Tämä on ollut puoluetöimikunnan suositus ja piirijärjestöjen reaktio. Nyt pitäisi saada tässä asiassa myöskin puolueuuvoston päätös. Puoluetöimikunta on laatinut luonnoksen tämän puolueuuvoston kokouksen julkilausumaksi. Vaaliliittoa koskevalta osaltaan tämä luonnos kuuluu näin: "Sosialidemokraattinen Puolueuuvosto antaa tunnustuksensa puolueväelle, joka jo on tarmokkaasti valmistautunut ensimmäiseen edessä olevista kahdesta vaalitaistelusta. Puolueuuvosto kehoittaa kaikkia piirijärjestöjä jatkamaan niitä toimenpiteitä, jotka johtavat mahdollisimman laajojen vaaliliittojen syntymiseen Olavi Honkaa kannattavien puolueiden ja kansalaisryhmien kesken." - Näin suosittelee siis puoluetöimikunta puolueuuvostolle.

Vaaliliiton varjopuolet ja edut olen edellä pintapuolisesti selvittänyt. Me olemme yksimielisesti ylhäältä alas saakka hyväksyneet Hongan presidenttiehdokkaaksi. Me olemme yksimielisesti puoluetöimikunnassa ja puolueuuvostossa hyväksyneet sen, että porvaritkin saavat kannattaa Honkaa. Oletan, että puolueuuvoston kanta vaaliliittokysymykseen on kohtalaisen selvä. Päätellen näin siitä, että niin monet puolueuuvoston jäsenet kuuluvat piiritöimikuntiin, jotka jo ovat ratkaisseet kantansa vaaliliiton suuntaan. Oletan niin ikään, että parissa taikka kolmessa piiritöimikunnassa esiintyy epäilyjä vaaliliittohanketta vastaan. En vähimmässäkään määrin tahdo asettaa kysymyksenalaiseksi noitten

epäilyjen vilpittömyyttä ja perusteita, joille ne rakentuvat, mutta kuitenkin näyttää siltä, että noissa piireissä, joissa neuvotteluissa ei vielä ole edistytty konkreettisiin tuloksiin, ei ole esiintynyt sellaisia erityisiä syitä, joita ei olisi muissakin vaalipiireissä, siis sellaisissakin, jotka jo ovat päätöksensä tehneet. Minusta on vaikeata kuvitella, että kolme vaalipiiriä yhdentoista toisin menettelevän rinnalla voisi käydä omaa sotaansa propagandassa ja muutoin. Jos muut menevät vaaliliittoon, niin vaaliliitosta poissapysyminen kahden taikka kolmen vaalipiirin alueella ei ymmärtääkseni vakuuta ketään.

Psykologisesti ja myöskin asiallisesti kysymys ei ole siitä, että me menemme porvareitten vaaliliittoon. Kysymys on siitä, että porvarit tulevat meidän johtamaamme vaaliliittoon. Olemmeko päteviä johtamaan kansakuntaa, voisi sanoa juhlallisesti tässä vaiheessa, vai annammeko vastapuolta ajatellen meitä päättäväisempien miesten viedä pelin kotiin paljon heikommalla joukkueella kuin mitä meillä on. Siitä on minun käsittääkseni kysymys, ja uskon, että me voimme osoittautua sellaisten mittojen mukaisiksi, että ne riittävät.

Muutama sana vielä vaalitaistelun luonteesta ja vaalitaistelun hengestä. Tilanne on sikäli omituinen, että puhutaan kahdesta eri asiasta yhtä aikaa. Kekkonen leiri puhuu ulkopoliitikasta, mutta se ei halua puhua sisäpolitiikasta. Me haluamme puhua sisäpolitiikasta, mutta olemme valmiit puhumaan myöskin ulkopoliitikasta, jos meille esitetään konkreettisiä seikkoja, joita kuitenkaan ei ole tullut. Vastustajien propagandapelotteu on otettava huomioon, vaikka keskustelun painopiste pysyisikin sisäpoliittisissa kysymyksissä, niin kuin olisi maan kannalta oikein ja meidän kannaltamme taktillisestikin suotavaa. Vastustajat, maalaisliitto, kommunistit ja simoslaiset, puhuvat yöpakkasista. Jos Honka valitaan, tulee yöpakkaset. Se merkitsee kaupan vaikeutumista, työttömyyttä ja muita vaikeuksia, ja tuolla Pohjois-Suomessa ja syrjäisemmillä paikkakunnilla mennään

jo paljon pitemmälle. Kommunistitkin kuulemma siellä esittävät, että jos Honka valitaan, tulee sota. Meidän on vaikea analysoida, milloin ja mistä syystä tämänkaltaisia yöpakkasia esiintyisi, mutta voimme sanoa, että meissä ei ainakaan ole syytä sellaisiin, ei menneitten tekojen osalta eikä myöskään suunnitelmien takia. Toisaalta sanoisin, että meidän liekaköytemme ulkopolitiikan alalla - yksimielisesti hyväksytyn linjan mukaisesti - on jo nyt niin lyhyt, että meillä täytyy olla varaa käyttää se hyväksemme täyteen mittaan siitäkin huolimatta, että tulisi yöpakkasia. Ne pakkaset ovat nimittäin nimensä mukaan yöpakkasia, niin että kun aurinko nousee, niin kuin se tapaa tehdä, niin nuo pakkaset haihtuvat.

Loppujen lopuksi ratkaiseva asema on sillä seikalla, millä tavoin maalaisliitto käyttäytyy ulkopoliittisesti. Kirjoituksia ja eleitä, jopa toimenpiteitäkin, jotka olisi voitu tulkita yöpakkasiksi, jos vain Suomessa olisi löytynyt kaikupohjaa, on esim. naapurin lehdistössä esiintynyt monta kertaa aikaisemminkin. Lainaamme tässä aikaisemmilta ajoilta pari neuvostoliittolaisen lehden sitaattia:

Vapaa Sana selosti 18.1.51 aikaisemmin venäläisessä Literaturaja Gazetassa N:o 5 esitettyä Maksimovin artikkelia, joka nähtävästi oli kirjoitettu ja julkaistu siinä lehdessä jonkin verran ennen meidän valitsijamiesvaalejamme, tammikuun puoliväliä: "Suomen nykyisin hallitseva taantumusleiri halusi saada presidentin linnaan henkilön, joka voimistaisi yhä poliisimielivallan ja sotilaallisen revanssihengen lietsomista, työtätekevien elinehtojen ja heidän demokraattisten oikeuksiensa polkemista. Henkilön, joka jatkaisi maalle vaarallista ja vahingollista ulkopolitiikkaa ja niin muodoin nauttisi Wall Streetin ja Cityn luottamusta. Tämän leirin ehdokkaana onkin presidentti Paasikivi, jonka Suomen virallinen propaganda joukkojen hämäystarkoituksessa yrittää kaikin keinoin ympäröidä Neuvostoliittoon päin harjoitettavan rauhan

ja ystävyyden politiikan kannattajan sädekehällä." Ja sama venäläinen lehti sanoo hieman myöhemmin, sen jälkeen, kun valitsijamiehet oli jo valittu: "... mutta Suomen työtätekevät ymmärtävät, että Paasikivi on tehnyt kaikkensa kärjistääkseen suhteita Neuvostoliittoon ja pelastaakseen sotarikolliset Rytin, Tannerin ym. oikeutettua rangaistusta kärsimästä. Paasikivi on pyrkinyt siihen, että Suomen ulkopolitiikalla olisi Wall Streetille mieluinen suunta. Paasikiven ulkopolitiikka suuntautuu alituisesti niihin maihin, jotka Atlantin hyökkäyssopimuksen silmukka sitoo toisiinsa. 80 % maan ulkomaankaupasta lankeaa Suomen talouden etujen vastaisesti länsimaiden osalle. Fascistit levittävät vaalilentolehtisiä, joissa ilmoitetaan julkisesti: "Me elämme vielä." Nämä lentolehtiset päättyvät tavallisesti natsien tunnukseen "Heil Hitler". Samalla fascistit kehoittavat noudattamaan "Paasikiven linjaa". Tällainen on Paasikiven-Tannerin linja ilman savuverhoa." (Huomatkaa Paasikiven-Tannerin linja silloin, nyt Paasikiven-Kekkosen linja.) "Tämä linja merkitsee demokratian tukahduttamista ja fascismin elvyttämistä, taistelua Neuvostoliittoa ja kansandemokratioita vastaan, tukea angloamerikkalaisille uuden sodan lietsojille." Ei puutu siis esimerkkejä, joita tässä on vain kaksi, esimerkkejä siitä, että naapurissa on usein esitetty omia mielipiteitä, jotka ovat poikenneet siitä, miten me olemme asioista ajatelleet. Se seikka taasen, voidaanko sanomalehtien kirjoituksilla maan ulkopuolelta hoitaa Suomen politiikkaa, riippuu pelkästään siitä, mitenkä Suomessa näihin asioihin suhtaudutaan. Maalaisliitto on, niin kuin sanoin, käsittääkseen avainasemassa. Me tiedämme, että meillä on rehelliset tarkoitukset, että me olemme, niin kuin ylivoimainen osa Suomen kansasta, samalla ulkopoliittisella linjalla. Kysymys on vain siitä, sallitaanko tätä linjaa väärinkäytettävän jonkin porvarillisen puolueen poliitisten etujen hyväksi ja meitä vastaan. Uskoisin, että meidän ei tule sitä sallia. Eikä meidän tule myöskään vähästä säikkyä. Tämä

asia selviää aikanaan, kuten Tanner tänään puoluetoimikunnassa sanoi. Kyllä ne neuvot sitten löytyy, kun niitä tarvitaan.
Tuhoannuksen päätöksen luettu julkilausumachdotus (Lisite 6) merkitään kunnallisiin.
Antero N u r m i n e n (Hämeen eteläinen): Me kuulumme puoluesihteerin selostuksen presidentinvaaleihin liittyvistä kysymyksistä. Muun muassa siinä mainittiin, että puolueessamme esiintyy piirijärjestöjä, jotka tällä hetkellä suhtautuvat vähän epäilevästi ajateltuihin vaaliliittoihin. Esiityksessä ei mainittu minkään piirijärjestyksen nimeä, mutta kun meillä Etelä-Hämeessä on ollut joitakin epäilyksiä vaaliliittoon nähden, niin minä piiritoimikunnan jäsenen ominaisuudessa, piiritoimikunnan velvoituksestakin tavallaan, tuon esiin niitä näkymiä, joita me olemme siellä nähneet ja ajatelleet tästä kysymyksestä.

Piirikokoukshan oli Honkaan nähden yksimielinen niin kuin täällä edellisessä puolueuuvoston kokouksessa piirin edustajain taholta mainittiin. Vain yksi henkilö vastusti piirikokouksessa Hongan nimeämistä. Piiritoimikunta on sitten ollut yhteydessä muihin puolueisiin ns. Honka-toimikunnan muodostamiseksi piirin alueelle, mutta mitään varsinaista päätöstä ei vielä ole tehty vaaliliittoon liittymisestä. Me olemme katsoneet siellä, että tämän asian saisi päättää vapaasti piirikokous, niin kuin varsinainen piirikokous keväällä päätti. Tästä johtuen piiritoimikunta ei ole vielä määritellyt kantaansa.

Meillä on Etelä-Hämeessä sen laatuinen tilanne, että kunnallisvaalien perusteella Honkaa kannattavat puolueet saisivat saman valitsijamiesmäärän, jos sosialidemokraatit olisivat eri vaaliliitossa ja muut yhdessä, eli $7 + 7 = 14$, ja muut sitten loput 7, tarkemmin sanoen: maalaisliitto 4 ja SKDL 3. Kunnallisvaalien tulosten mukaan eivät simonistit saisi Etelä-Hämeessä yhtään valitsijamiespaikkaa. Mutta on olemassa pelko, niin ovat varsinkin viestit työpaikoilta kertoneet, että jos mennään yhteiseen vaaliliittoon, se tulee viemään jonkun verran äänestäjiä meidän vaaliliitoltamme

muille. Olemme olettaneet, että kun me olisimme omassa vaaliliitossamme, niillä saisimme pidettyä joukot paremmin koossa.

Me Etelä-Hämeessä olimme yksimielisesti piiritoimikunnassa sillä kannalla, että julkilausuman sanonta ei saisi olla varsin kehoittava eikä vaativa, vaan jollakin tavalla ikään kuin suositteleva. Minä uskoisin, että sillä tulisi olemaan sama tulos kentällä kuin silläkin, että täältä ylhäältä päin asiasta tiukasti määrätään, joten annetaan piirijärjestöille tosiaan vapaus muodostaa piirikokouksissaan vapaasti vaaliliitot. Uskon, että Etelä-Hämeessäkin vaaliliitto tulee syntymään, mutta se tulee syntymään paljon helpommin silloin, kun täältä ei ole annettu siihen kiinteää määräystä.

Näin ollen minä toivoisin, että julkilausumassa sana "kehoittaa" muutettaisiin sanaksi "suosittelee". Sen mukaisesti pitäisi sitten muitakin sanoja hiukan muuttaa.

Aimo K o r j u s (Hämeen pohjoinen): Silloin kun puolue-toimikunta ja puolueuuvosto viime keväänä päättivät valita Olavi Hongan presidenttiehdokkaaksi, niin puolueväen taholta tämä asia otettiin Pohjois-Hämeessä yllätyksenä, mutta hyväksyvästi vastaan. Mutta silloin yleensä uskottiin, että vaaliliittoihin tämän asian yhteydessä ei mennä, eikä siitä edes paljon keskusteltu. Myöhemmin alkoi kuulua viestejä, että vaaliliittoihin olisi tähdellistä mennä, jos asia meinataan saattaa voitollisesti päätökseen. Tässä alkoikin sitten ilmetä vaikeuksia ja tuotiin esille mielipiteitä, että sellainen olisi varsin suurta riskeeraamista, sillä ei suomalainen työmies, sosialidemokraatti, joka vuosikymmeniä on tottunut elämään oman nimensä varjossa, aivan vähällä lähde porvarien kelkkaan.

Sitten asiaa kysyttiin ja todistettiin, aivan niin kuin puoluesihteerin äsken, että eihän tässä nyt olekaan kysymys siitä, että me lähdemme porvareitten kelkkaan, vaan että porvarit ovat tulemas-

sa meidän kelkkaamme, ja me siis annamme mahdollisuuden myöskin porvareitten olla Hongan takana. Mitään järkevää vastausta kysymykseen, minkä takia vaaliliittoon ei voitaisi mennä, ei lopuksi löydetty, vaan asia tuntui lepäävän hyvin paljon tunteen varassa. Porvari on porvari ja sosialidemokraatti on sosialidemokraatti; me emme voi olla samaa asiaa ajamassa. Joku näki sellaisenkin piirun seinällä, että porvarit haluavat tulla meidän kanssamme vaaliliittoon sen takia, että he totuttavat meidät äänestämään porvareita. Me vastasimme useille äänestäjölle, että emmekö voi ajatella niinkin päin, että me totutamme porvarit äänestämään sosialidemokraatteja; olemmeko me sitten aina heikompia, jos asetumme rinnakkain? Ne edut, jotka vaaliliitossa voitetaan, olivat jokaisen myöntämän mukaan ilmeiset. Vaarat ja puutteet olivat ne, jotka puoluesihteerin täällä äskettäin esitti. Väitettiin, että sorvipenkkiä ääressä, työpaikoilla, on tunne sellainen, että porvareiden kanssa ei voi olla samassa liitossa. Viimeksi olin noin pari kuukautta sitten erään metallimiesryhmän kanssa eräässä tilaisuudessa, jossa asiasta keskusteltiin, mutta he eivät pystyneet sanomaan, minkä takia heidän työpaikoillaan ihmiset sanovat, että he eivät voi hyväksyä vaaliliittoa, mutta he tuntevat aivan kuin sorvipenkissä, että suuri osa äänestäjäjoukoista jää äänestämättä, ei käy vaaliurnilla ollenkaan. Ja tämä pelko tietysti kaikilla täällä olijoillakin on. Minä henkilökohtaisesti pelkään erikoisesti sitä, että simoslaiset saavat käyttää sosialidemokraattien nimeä mahdollisesti ainoana vaaliosapuolena. Honka-toimiston taholta on tarkoin harkittava, millä tavalla me voimme ympätä oman nimmemme Hongan vaaliliittojen yhteyteen.

Etelä-Hämeen esitys siitä, että piirit saisivat itse vapaasti päättää, on tietysti sinänsä erittäin arvokas ja liittyy tämän seinällä olevan "Valitsemme vapauden" tunnuksen alle. Tietysti on

demokratiassa, demokraattisten sääntöjen mukaan, annettava piireille sananvalta. Niinhän me ajattelemme, emmekä me saa tässä puolueessa lähteä demokratiaa jäädyttämään. Mutta kun asiaan tarkemmin perehtyy ja paneutuu, niin huomaa, että ei sillä mitään voiteta, jos me menetämme vaikkapa vain yhden piirin, sillä joka tapauksessa tulos on vastapropagandassa aivan sama. Sen takia minä olisin sillä kannalla, että todella kehoitetaan, eikä ainoastaan kehoiteta, vaan saataisiin tässä suhteessa olla vielä vähän jyrkempiäkin. Meidän on vaalittava vapauttamme joskus silläkin tavalla, että me teemme päätöksiä, joissa vapautta jonkin verran rajoitetaan. Sillä jos Kekkonen pääsee presidentiksi kuudeksi vuodeksi, niin kyllä meidän järjestömme lyödään niin rikki, ettemme enää tarvitse sitäkään vapautta, mitä me nyt täällä olemme pyytämässä. Missään tapauksessa meillä ei ole varaa menettää yhtään piiriä vastapuolen propagandan takia.

Mauno Pelkonen (Hämeen eteläinen): Edellisen puheenvuoron johdosta on syytä sentään palauttaa mieleen se, että piirijärjestöt, piirikokoukset, itse päättävät siitä, mennäänkö niiden alueella vaaliliittoihin vai ei. Ei sitä pidä asettaa kyseenalaiseksi, sillä se on säännöissä turvattu oikeus.

Kun puoluesihteerin selosti vaaliliittoon menemisen syitä, niin hän todella teki sen, niin kuin hän sanoi, ylimalkaisesti. Toveri Nurminen puolestaan selosti näkymiä Etelä-Hämeestä, erityisesti meidän varovaista asennettamme tässä kysymyksessä. Meidän on täytynyt ottaa huomioon tietenkin samat seikat, jotka on jouduttu ottamaan huomioon kaikissa piireissä, mutta nimenomaan Etelä-Hämeessä, lisäksi se, että meidän on siellä kiiruhdettava hitaasti. Mitkään jyrkät ja nopeat toimenpiteet eivät siellä löydä vastakäikua. Kun Honka nimitettiin presidenttiehdokkaaksi, se tapahtui ylhäältä ~~käin~~, joukoilta mitään kysymättä. Se oli luonnollisesti vai-

keata sulattaa ensi alkuun. Niin se oli myös Etelä-Hämeessä. Mutta kuten toveri Nurminen kertoi, niin piirikokoukseen mennessä olivat mielialat jo kypsyneet valmiiksi hyväksymään tämän toimenpiteen. Kun me olemme joutuneet pohtimaan vaaliliittokysymystä, olemme neuvotelleet Honkaa kannattavien muiden puolueyhymien edustajien kanssa ja tällöin joutuneet tuomaan esille mm. sellaisen näkemyksen, että kun kommunistit asettavat 21 valitsijamiesehdokasta ja simonistit samoin 21 valitsijamiesehdokasta, niin meille tulisi yhteisessä vaaliliitossa vain 9 valitsijamiesehdokasta. Näillä yhdeksällä miehellä me joutuisimme siis hoitamaan kentän ja lähtemään valitsijamiesvaaleihin simonistien ja kommunistien yhteensä 42 ehdokasta vastaan. Tämä on näkymä, jota ei voida kädenhuitaisulla sivuuttaa. Se on sellainen näkymä, joka pakottaa pohtimaan hyvin tarkkaan, mitä me menetämme vaaliliitossa sen ohessa, mitä me siinä voitamme. Minä tiedän oikein hyvin, miten tämä vaaliliittoajatus on kentällä dettu vastaan, miten perusjärjestöt ovat muonittaneet piirijärjestöjä; pelkästään tältä pohjalta lähtien vaaliliittoajatus raukeaisi tyystin.

Tässä yhteydessä minä huomauttaisin myöskin siitä, että puoluetoimikunta ja puoluetoimisto ovat vitkastelleet kovasti toimenpiteissään. Me odotimme, jopa tiedustelimme, puoluetoimistosta ohjeita, ja kun niitä ei tullut, päätimme itse, mihin mennessä valitsijamiesehdokkaat on asetettava, mihin mennessä ne on ilmoitettava piiritoimistoon, milloin toimeenpannaan puolueäänestys ja milloin on piirikokous. Vasta myöhään tämän jälkeen tuli puoluetoimistosta kirje, jossa lueteltiin nämä asiat, huomattavasti myöhäisempinä kuin mitä meillä oli suunniteltu. Näin jätettiin koko tämän asian kehittäminen ja hoitaminen tarpeettoman myöhäiseen vaiheeseen. Meidän oli tietysti pantava kentälle uusi kiertokirje ja oikaistava kaikki määräyksemme puoluetoimiston antamien ohjeiden mukaan.

Sitten eräs toinen juttu. Puolueen kiertokirjeessä on mainit-

tu, että tänne on perustettu Honka-toimikunta. Toivoakseni se toimii ja työskentelee. Mutta ei sieltä mitään tietoja saa kentälle. Piiritoimistosta on soiteltava ja kyseltävä Lönnqvistiltä, mutta mitään ohjeita esim. maakunnallisesta Honka-toimikunnasta tai muista yhteisistä toimenpiteistä ei Honka-toimistosta ole tullut. En tiedä sitten, että onko sen tehtävänä hoitaa ainoastaan Hongan puhetilaisuuksia, vai onko sille annettu joitakin muita tehtäviä, sellaisia, jotka liittyvät tähän vaaliliittokysymykseen ja yhteisiin operaatioihin Hongan läpiviemiseksi. No, ei sen puoleen, me olemme tietysti joutuneet käyttämään omaa päätämme myös Etelä-Hämeessä ja ryhtyneet toimenpiteisiin, joiden olettaisi kuuluvan juuri Honka-toimiston opastettaviin. Siinä suhteessa me olemme luullaksemme yhtä pitkällä kuin muuallakin ollaan.

Toveri Nurminen sanoi, että todennäköisesti myös Etelä-Hämeessä tullaan päätyään laajapohjaiseen vaaliliittoon. Minulla on sama käsitys, mutta sen sanon, että kiirettä se nyt pitää, juuri sen vuoksi, että on annettu ajan valua tässä mielessä hukkaan. On erittäin hyvä juttu, että toveri Lindblom tulee sinne edustamaan puoluetoimikuntaa. Me emme piiritoimikuntana ilmeisesti tule määrittämään kantaamme vaaliliittokysymykseen. Aikaisemmin se ehkä johtui jo siitä syystä, että jos me olisimme sen tehneet, niin se päätös olisi saattanut olla puoluetoimikunnan kannan vastainen emmekä halua tässä kysymyksessä joutua ristiriitaan puoluetoimikunnan kanssa. Ja nyttemmin se johtuu siitä, että me emme halua joutua ristiriitaan piirikokouksen kanssa, mikäli piirikokous ei hyväksy vaaliliittoajatusta. Olemme koettaneet löytää jopa jonkinlaista kompromissiratkaisua, toisin sanoen yrittää vaaliliittoon yksinomaan pientalonpoikien kanssa. Näin senkin johdosta, että mm. koomuslaisten taholla suhtaudutaan tähän vaaliliittokysymykseen vähintään yhtä varovaisesti kuin siihen on suhtauduttu meidän keskuudessamme.

Minä sanoisin piiritoimikunnan maineen pelastamiseksi, että me emme ajattele tunnepohjaisesti. Meille on päivänselvää, että jos me kerran otamme Hongan ehdokkaaksi, niin järkevintä on silloin myös mennä vaaliliittoon. Mutta meidän täytyy myös olla tietoisia siitä, että kenttä ajattelee tunnepohjaisesti. Jos vaaliliittoon mennään, niin myös simonistinen ja kommunistinen oppositio tulee käyttämään tätä seikkaa erittäin voimakkaasti hyväkseen. Pahoin pelkään, että sillä saattaa olla menestystäkin. Toisaalta meidän on kyllä sitten pidettävä huoli siitä, että tehdään tietäväksi ja voimakkaasti korostetaan, että juuri ^{tätä} H-rintamaa K-rintama pelkää, että se pelkää Hongan vaaliliittoa kuin myrkkyä. Honka-liitto saattaa johtaa siihen, että myös K-rintaman johtoportaatissa joudutaan pohtimaan vaaliliittokysymystä Kekkosen hyväksi uudelleen. Enkä katso sen olevan kovinkaan pahaksi, vaikka työväenlehdistössä tällaista mahdollisuutta vilauteltaisiin.

Halusin käyttää tämän puheenvuoron vain sen johdosta, ettei täällä puolueuuvoston kokouksessa esiinnyttä, niin kuin täällä on tarpeettoman usein tapahtunut, kuin määkyvä lammaslauma, eli ettei mitään Helsingin kannasta poikkeavaa kantaa tuoda näkyville, vaikka tällaisia poikkeavia näkökantoja varmasti on olemassa. Etelä-Hämeen puolesta toivon ja uskon, että kun 22.10. pidämme piirikokouksemme, me otamme silloin osan tästä valtakunnallisesta vastuusta ja saamme aikaan päätöksen vaaliliiton solmimisesta, jos kohtakin tätä ennen on saatava asia selvitettyä ennen kaikkea kokoomuksen kanssa, jonka piirissä tätä epäilyksen henkeä vallitsee hyvin paljon.

Antero Väyrynen (Oulun piiri): Pyysin tämän puheenvuoron lähinnä sen vuoksi, että maalaisliiton lehdistössä - ainakin niissä, mitä minä olen saanut pohjoisessa lukea - on kirjoitettu, että sosialidemokraattien Oulun piirissä on ollut syvää huolestumista Honka-vaaliliiton muodostamisen suhteen, ja annettu

ymmärtää, että sosialidemokraattinen väki Oulun läänissä vastustaisi Honka-vaaliliiton muodostamista. Jopa on väitetty, että piiritoimikunta on ilmoittanut puolueelle huolestumisensa asiasta. Minun täytyy sanoa piiritoimikunnan puheenjohtajana, etten ainkaan minä ole sellaista kirjettä allekirjoittanut, ja kuitenkin meillä piiritoimikunta jo kesäkuun alussa pitämässään kokouksessa valitsi allekirjoittaneen ja piirisihteerin käymään neuvotteluja muitten puolueitten edustajien kanssa laajapohjaisen vaaliliiton järjestämisestä ja siihen liittyvistä teknillisistä kysymyksistä. Tähän piiritoimikunta saattoi mennä sen vuoksi, että sillä jo silloin oli varsin selvä kuva siitä, mitä puolueen jäsenistö piirin alueella ajattelee.

Kun nyt syksyn kuluessa on kaikissa perusjärjestöissä piirin alueella käsitelty tätä kysymystä, niin kaikkialla ollaan yksimielisiä siitä, että vaaliliittoon pitää mennä. Varsinkin vanhemman väen keskuudessa esiintyy kyllä sellaisia ajatuksia, joista täällä Pelkonen mainitsi ja jotka perustuvat enemmänkin tunneseikkoihin kuin asiallisiin kysymyksiin, mutta kuitenkin nämä henkilöt itse sanovat, että kun nyt kerran kysymyksessä on vain se, jatkuuko Kekkosen valtakausi vai eikö jatku, niin tämä realiteetti täytyy ottaa huomioon ja tunnuseikat sivuuttaa, minkä vuoksi nämäkin henkilöt ovat yhtä mieltä, siitä, että vaaliliitto täytyy muodostaa.

Mitä tulee siihen, että puolueuuvosto ei saisi kehoittaa piirikokouksia tekemään päätöstä yhteisestä vaaliliitosta, niin jos ajattelemmme puoluetta kokonaisuudessaan, kyllä kai kaikkien piirijärjestöjen pitäisi ymmärtää, että puolueen on nykyisessä tilanteessa, niin kuin kaikissa muissakin vaikeissa tilanteissa, esiinnyttävänä yhtenäisesti, minkä vuoksi minusta sana "kehoittaa" ei ole millään tavalla väärä, vaan pikemminkin ainoa oikea. Jos me annamme ulospäin sellaisen kuvan, että me emme ole yksimielisiä, niin se saattaa vaikuttaa ratkaisevalla tavalla edessä olevaan vaali-

taisteluun.

Erikoisesti meidän piirissämme korostettiin eri perusjärjestöissä sitä, että päätöksen vaaliliitosta täytyy olla yksimielinen, toisin sanoen että kaikkien piirijärjestöjen täytyy tulla mukaan yhteiseen Honka-rintamaan. Se on minusta aivan välttämätöntä. Kyllä kai tuossa yhteenliittymässä voidaan asiat järjestellä sillä tavalla, että kukin ryhmä esiintyy omalla selvällä poliittisella nimellään.

Vihtori F a l l i l a (Satakunnan piiri): Niin kuin varmas-ti kaikkialla koko maassa sosialidemokraattien keskuudessa, niin otettiin meillä Satakunnassakin tieto Hongan ehdokkaaksi asettamisesta yllättäen vastaan. Ajattelimme, että ehkä olisi ollut parempi, jos olisimme löytäneet ehdokkaan oman puolueemme keskuudesta. Mutta kun olimme asiaa lähemmin ajatelleet, niin tulimme siihen tulokseen, että sittenkin lienee parasta menetellä niin kuin puolue-toimikunta suositteli.

Kun sitten puolue-toimikunnan taholta annettiin tietää, että vaaliliittojen muodostaminen Hongan kannalla olevien puolueitten kesken olisi suotavaa, otimme jo verrattain aikaisessa vaiheessa yhteyden toisiin eli siis porvarillisiin puolueisiin. Samanaikaisesti me luonnollisesti pyrimme saamaan selville sosialidemokraattisen väen mielipiteitä eri perusjärjestöissä. Satakunnan piirissä oli piirikokous verrattain yksimielinen vaaliliiton muodostamisesta. On tietysti syytä sanoa, että vaaliliiton muodostaminen porvarillisten puolueitten kanssa ei ole mikään miellyttävä tehtävä. Se on monelle hyvinkin vastenmielistä, se on ymmärrettävää. Mutta kun me Satakunnassa olemme kyllästyneet tähän nykyiseen sekavaan sisäpoliittiseen tilanteeseen, ja kun asetimme tuon meidän epämiellyttävän asenteemme vaaliliittoa kohtaan vastapainoksi tälle seikalle, niin me pidämme tilanteen selvittämistä sittenkin parempana

kuin noita tunnekysymyksiä. Me nimittäin oletamme, että jos käydään valitsijamiesvaaleihin jokainen puolue erillisenä vaaliliittona, niin meillä on verrattain olemattomat mahdollisuudet muuttaa nykyistä tilannetta, kun otetaan huomioon, ettei sitä voida muuten muuttaa kuin muuttamalla tasavallan päämiestä.

Mehän olimme maaseudun vaalipiireistä ensimmäinen, joka teimme Honka-vaaliliiton merkeissä lähentymisen porvarillisiin puolueisiin. Meidän mielestämme pitäisi nyt kaikissa vaalipiireissä tehdä samoin. Ei ole varmaa, mitään mahdollisuutta saada tilanteeseen muutosta, jollemme mene joka paikassa vaaliliittoon. Minä omalta kohdaltani en pidä tulosta sittenkään niin kovin varmana. Vielä sittenkin tässä saatetaan erehtyä. Mutta silloin on kuitenkin koetettu käyttää ja käytetty kaikki ne mahdollisuudet, mitä käytettävissä on. Sen vuoksi minä en näkisi demokratiaamme loukattavan, vaikka puolue-neuvosto kehoittaisikin eri vaalipiirejä menemään vaaliliittoon.

Olavi L i n d b l o m (Puolue-toimikunta): Pyysin tämän puheenvuoron lähinnä sen vuoksi, että eräissä puheenvuoroissa on mainittu myös Honka-toimikunta ja sen toimisto. Mutta ennen tähän puoleen siirtymistä tahtoisin erityisesti alleviivata, ettei jäisi mitään väärinkäsitystä asennoitumisista, että missään tapauksessa tämän asian käsittelyssä ei ole ollut vähäisintäkään pyrkimystä loukata piirien säännöissä määrättyä päätäntävaltaa. Mutta demokratiankin puitteissa on selvää, että johdon tehtävänä on koota kentältä tiedot kaikista erilaisista käsityksistä ja yrittää selviytyä niiden puitteissa mahdollisimman johdonmukaiseen ja selvään linjaan ja esittää se jäsenistön harkittavaksi ja päätettäväksi. Tässä asiansahan on, niin kuin meistä jokainen tietää, ollut monenlaista tuumailua ja monenlaisia vaihtoehtoja, ja puolue-toimikunta, päätyessään helmikuussa esitykseensä, lähti siitä, että nyt keskitytään määrät-

tyyn selväpiirteiseen ehdotukseen ja sen jälkeen sitten saa kenttä asettaa omat käsityksensä tätä punnittua ehdotusta vastaan ja määritellä sitten kantansa sillä perusteella. Olisi saattanut käydä niin, että puoluetoimikunnan kanta olisi pitkin linjaa hävinnyt piirikokouksissa, siihen oli kaikki mahdollisuudet ja piirikokouksilla täysin selvät oikeudet. Mutta se tapa, jolla piirikokoukset ehdotukseen suhtautuivat, antaa viitteen siitä, miten paljon käsitykset ovat selkiintyneet sen sekamelskan keskeltä, josta linja oli valittava. Niin kuin sanoin, johdon velvollisuus on pyrkiä esittämään linja, ja lisäisin tähän vielä sen, että näitä kysymyksiä ei ole puoluetoimikunnan jäsenten osalta punnittu pelkästään jossain kamarissa, vaan jokainen heistä on pyrkinyt saamaan vaikutelmansa nimenomaan kentältä ja niiden puitteissa sitten sorvaamaan käsityksensä.

Tämä tilanne, jossa nyt eletään - erityisesti Korjuksenkin puheenvuoro antoi siitä selvät viitteet - tämä tilanne osoittaa, että meillä on nyt edessämme tehtäviä, suuria ja vaikeitakin tehtäviä, osoittaa linja kentälle. Erityisesti tahtoisin huomauttaa siitä, että meidän ihmistemme käsityksiin tietysti yritetään vaikuttaa toiselta puolen, simonistien ja kommunistien taholta, työpaikoilla ja iskeä sellaista epävarmuusmielialaa määrätyillä väitteillä. Näihin meidän on pystyttävä vastaamaan. Ja niin pystytäänkin.

Sosialidemokraattien asema tulevissa vaaliliitoissa kävi ilmi toveri Pitsingin selväpiirteisestä ja vain siinä mielessä pintapuolisesta katsauksesta, että hän ei ryhtynyt käyttämään liikaa aikaa analysoidakseen niitä eri kohtien, faktojen, osalta syvemmältä. Katsaus oli kuitenkin sikäli asiaa erinomaisella tavalla valaiseva, että se toi esille useimmat tärkeimmät yksityiskohdat. Sosialidemokraattien osaltahan jää jäljelle vielä, sitähän on erityisesti alleviivattava, kilpailu vaaliliiton sisällä, kilpailu mahdollisimman

vahvan aseman saamisesta omalle ryhmälle. Se on se osa taistelua, joka täytyy joka tapauksessa myöskin käydä. Se ei käy samaan tapaan kuin ennen, hyökkäämällä toisia vastaan, vaan osoittamalla meidän asemamme merkitys.

Honka-toimiston hitaista kiireistä tahtoisin sanoa, että Honka-toimiston mahdollisuudet eivät ole olleet kovin suuret. Oli pakko odottaa eri puolueitten päätöksiä, ja vasta varsin myöhään tapahtui pienviljelijäin kokouksen järjestely ja vielä myöhempään ratkaisu suomalaisen kansanpuolueen osalta. Niin kauan kun tätä selvää ratkaisua ei ollut jokaisen ryhmän osalta, ei voinut puhua täydellä suulla koko rintaman puolesta. Mutta nyt valmistelutoimenpiteet on suoritettu, ja täällä toveri Pitsingin selostuksesta jo kävi ilmi, että tärkeimmät ja oleellisimmat tehtävät on suoritettu. Tekisi mieli sanoa Pelkosen puheenvuoron johdosta, että tässä on koetettu kiirehtiä niin nopeasti kuin on voitu, mutta että monessa puolueessa on ollut sitä varottavaa sävyä, ettei pidä astua liian nopeasti eteenpäin ja riistää järjestöiltä niille kuuluvaa päätösvaltaa.

On syytä tässä yhteydessä vielä todeta, kun näitä toimenpiteitä on sitten kehitelty, että esim. Hongan esiintymisiä suunniteltaessa lähdettiin ensi vaiheessa liikkeelle siitä, että hän saisi tilaisuuden esiintyä jokaisen mukaan tulevan puolueen tai yhteenliittymän tilaisuudessa. Nämä tilaisuudet on nyt järjestetty valtakunnallisissa puitteissa, ja niin kuin tiedetään, ne ovat onnistuneet, vieläpä odotettua paremmin. Meillä on joukossa tietysti optimistisia odottajia ja pessimistisiä odottajia, mutta nyt kun on siirrytty tähän toiseen vaiheeseen, tehtävää on Hongan osalta niin paljon, ettei hänelle tahdo enää vapaita aikoja jäädäkään. Vielä saan ohjeista, joita on kaivattu, että niitä ei ole voitu muovata kiertokirjeitten ja määräysten muotoon, vaan on koetettu olla kosketuksessa piirijärjestöihin pääasiassa puoluetoimistojen välityk-

sellä ja siten antaa viitteitä, mihinkä suuntaan asioita pitäisi viedä. Pelkonenkin muistaa, että asiat, joita hän kosketteli, olivat esillä myös puolueitten yhteisessä neuvottelussa Hämeenlinnassa. Sanoin silloin, ettei minulla ollut valtuuksia sanoa Honka-toimiston osalta kaikissa asioissa selvää ohjetta, mutta toin esille myöskin ne näkökohdat, jotka tulisi huomioida. Sanottakoon selvyden vuoksi tässäkin seurassa, että piiriportaan Honka-liittoumien muodostamisen toimikuntineen täytyy tapahtua piiriportaassa. Olosuhteet ovat paikallisesti siksi paljon toisistaan poikkeavia, että harkintaa järkevän ratkaisun aikaansaamiseksi on jätettävä tähän portaaseen mahdollisimman paljon.

Toivotaan siis, että tässä suhteessa jo hyvässä vauhdissa olevaa oma-aloitteisuutta jatketaan.

Jorma S a l o (Turun eteläinen): Turun eteläisessä vaali-piirissä meillä on varmasti kaikki samat vaikeudet kuin muissakin vaalipiireissä, mutta meillä on sen ohessa omat lisähuolestukset ja lisävaikeutemme. Turun läänissä Honka-nimellä on ollut erittäin huono kaiku työväestön keskuudessa, mikä johtuu siitä, että Olavi Hongan veli Aarne Honka oli aikanaan niitä mustimpia lapualaisia ja työväestön vastustajia. Meillä käsiteltiin viime kevään piirikokouksessa ehdokaskysymystä ja piirikokous, kaikesta sanotusta huolimatta, asettautui yksimielisesti kannattamaan Honkaa. Tosin oli yksi soraäänikin joukossa, mutta kyseinen henkilö oli skogi-laisten lähetti eikä saanut kannattajia. Tuntuu siltä, että puolueväki on sulattanut tämän kysymyksen. Ja minusta on ainakin meillä Turussa päin samantekevää, olemmeko vaaliliitossa porvareiden kanssa vai emme. Piiritoimikunta ei ole tehnyt tässä asiassa vielä päätöstä suosituksestaan piirikokoukselle, mikä johtuu lähinnä siitä, että emme ole saaneet aikaisemmin kosketusta muihin puolueisiin. Viime maanantaina tällainen kokous sitten oli

ja siinä kolme puoluetta, pientalonpojat, kansanpuolue ja kokoomus, ilmoitti olevansa halukkaita vaaliliittoon. Tuossa kokouksessa kaavailtiin jo paikkojen jakoakin. Ruotsalaisten asema on edelleen hyvin epävarma. Me toivomme, että he järkiintyisivät ja yhtyisivät Hongan vaaliliittoon. Mikäli ruotsalaisetkin saadaan mukaan, niin piirikokouksessa ei tule olemaan vaaliliiton solmimisasiassa min-käänlaisia vaikeuksia.

Artturi O k k o n e n (Kajaanin piiri): Mehän tiedämme kaikki, niin kuin täällä on jo monasti sanottu, että kysymyksessä on vain kaksi henkilöä, vain kaksi vaihtoehtoa, joiden välillä valinta tullaan suorittamaan. Sen vuoksi meidän on syytä jättää tunteet taka-alalle ja lähteä järjen pohjalta ratkomaan tätä asiaa. Siinä tun-teilla ei tässä nykyhetkessä kovinkaan pitkälle potkita, vaan jär-jen on annettava sanella ne ratkaisut, jotka meidän tässä on suori-tettava.

Mitä Kajaanin piiriin tulee, siellä on valmistavat toimenpi-teet yhteisen vaaliliiton aikaansaamiseksi jo suoritettu ja päästy niissä jo aika pitkälle.

Täällä mainittiin, että erikoisesti kokoomus, mutta myöskin muut porvarit epäilevät, että sosialidemokraatit saisivat yhteis-sessä vaaliliitossa jonkinlaista ansiotonta arvonnousua, toisin sa-noen että me tulisimme hyötymään tästä yhteisestä vaaliliitosta ja että siitä olisi meille vastaisuudessaakin hyötyä. En epäile, ettei-kö meille jollakin tavoin voisi olla tästä yhteisestä vaaliliitosta hyötyä myöskin vastaisuudessa, mutta ilman muuta on selvää, että vas-taavanlaiset vaaliliitot eivät tule kysymykseenkään muissa asioissa, kysymys on ainoastaan tästä vaalista.

Kainuun piirikokous asettui viime keväänä yksimielisesti kannat-tamaan Hongan asettamista ehdokkaaksi, ja olen varma, että 22.10. ko-koontuva ylimääräinen piirikokous asettuu yhtä yksimielisesti vaali-

liittoajatuksen taakse ja hyväksyy ne toimenpiteet, joita yhteisen vaaliliiton muodostamiseksi jo on suoritettu.

Antakaamme kylmän järjen sanella ratkaisumme. Kyllä järki sanoo meille sen, että nyt on kysymys suurista asioista. Nyt ratkaistaan asiat ei ainoastaan kuudeksi vuodeksi, vaan varmasti paljon pitemmiksi ajoiksi.

Pekka M i k k o n e n (Kymen piiri): Kun täällä on eri piirien taholta esitetty niitä vaikeuksia, joita tämä yhteinen vaaliliitto mahdollisesti tulisi tuottamaan, on syytä palauttaa mieliin, että puolueuuvoston sääntömääräinen kokous keväällä hyväksyi yksimielisesti puoluetoimikunnan tekemän aloitteen asiassa, ja ellen pahasti erehdy, se antoi puoluetoimistolle vapaat kädet hoitaa asiaa eteenpäin, niin kuin se parhaaksi näkee. Kun nyt puoluetoimisto on vienyt asiaa eteenpäin, niin tuntuu jollain tavoin kummalliselta, että vielä tässä kokouksessa ryhdytään asettelemaan kalikoita tehdyn työn eteen. Mielestäni on aivan turhaa enää jatkaa keskustelua siitä, mitä etuja ja vaikeuksia vaaliliitosta on, koska me olemme jo antaneet valtakirjan puoluetoimistolle tässä asiassa.

Mitä tulee Kymen piiriin, niin me teimme jo keväällä selvän päätöksen siitä, että me tulemme tukemaan Hongan vaaliliittoa. Meillä Kymen piirissä ei ole minkäänlaista hankausta siitä, tuleeko ehdokkaita paljon taikka vähän. Tämä johtune siitä, että meillä ovat järjestöportaassa järjestömiehet määräämässä näistä asioista, eivätkä ne henkilöt, jotka tulevat olemaan ehdokkaina vaaleissa. Mitä ensimmäisen Etelä-Hämeen edustajan käyttämään puheenvuoroon tulee, toteaisin, etten näe oleellista eroa siinä, onko julkilausuman sana "kehoittaa" vai "suosittelee". Mikä ero niillä on, sen saavat paremmat suomen kielen tutkijat ratkaista. Minusta kelpaa kumpi tahansa, jotenka olisi syytä hyväksyä pitemmit-

tä puheitta puoluetoimikunnan laatima julkilausumaehdotus.

Feliks L a h t i n e n (Keski-Suomen piiri): Meidän piirimme kohdalta asia on aivan selvä. Meillä on piiritoimikunnan yksimielinen päätös siitä, että vaaliliittoon mennään. Tämän kuun lopulla kokoontuva piirikokous päättää lopullisesti valitsijamiesehdokkaista. Olemme pitäneet jo useita neuvotteluja toisten puolueitten edustajien kanssa ja sopineet siitä, että meidän ehdokkaamme tulevat vaaliliittoyhdistelmässä ensimmäiselle sijalle. Ensi lauantaina on neuvottelu, jossa asiat lyödään lopullisesti lukkoon.

Meidän täällä olijoitten pitää ehdottomasti tietää se, että tämä kausi, joka on jouduttu elämään noin niin kuin syrjästäkatsojina, tulee varmasti jatkumaan, jos tasavaltamme nykyinen presidentti saa jatkaa toimintaansa. Meidän on voitettava tämä vaali-taistelu sen vuoksi, jos käyttäisin urheilumiehen termiä, että meillä ei ole varaa asettua uudestaan paitsioon. Kun näin on, meidän on tehtävä kaikkemme, että me tässä taistelussa tällä kertaa onnistuisimme. Seuraava vaihehan meillä on ensi kesänä suoritettavat kansanedustajain vaalit, joiden hyväksi meidän niin ikään on syytä tehdä kaikkemme, jotta puolueemme arvovalta ja edustajamäärä parlamentissa taas saataisiin ennalleen. Toivottavasti menettelytapavaliokunta osaa sorvata asianmukaisen ja asiallisen julkilausuman tästä kokouksesta, julkilausuman, jonka täytyy olla tällaisen arvovaltaisen kokouksen arvoa vastaava.

Juho L u k k a r i n e n (Kuopion piiri): Kuopion piirissä vaaliliittovalmistelut ovat neuvotteluasteella ja piirisihteeriltä saamani ilmoituksen mukaan jo verrattain pitkällä. Vaaliliitto syntyy, mikäli piirikokous antaa siihen luvan. Presidenttiehdokkaamme Olavi Honka on vierailnut Iisalmessa, Kuopiossa ja Varkaudessa ja

tuli tänä aamuna samassa junassa tänne Helsinkiin. Hänen käyntinsä mm. Vieremällä antoi uskoa, että hän ei halveksi pientäkään paikkakuntaa. Me pohjoissavolaiset olemme ikään kuin jo allekirjoittaneet vaaliliittosopimuksen, koska meillä on tällainen Hongan vierailu jo järjestetty - teillä muilla se on vielä edessä. Honka mainitsi, että hänelle järjestetään noin 50 tilaisuutta, ennen kuin leikki on loppuun pelattu. Honka oli muuten yksityiskeskustelussa, jos sen tässä mainitsisi, hyvin optimistinen ja sanoi, että tulkooppa presidentiksi valituksi kuka tahansa, niin joka tapauksessa tämä taistelu tulee vastaisuudessa merkitsemään sitä, että olkoon presidentin paikalla kuka hyvänsä, niin hänen on tarkistettava kantaansa suhtautumisessa kansanvaltaisiin puolueisiin.

Eino Romppanen (Joensuun piiri), leikillisesti: Herä puheenjohtaja! Hyvät toverit! Kun täällä pöytäissä käyneet miehet ovat kehuneet vain sitä, miten pitkällä heidän piireissään ollaan noissa Honka-vaaliliittotouhuissa, niin minäkin kiipesin tänne sanomaan jotakin, koska nyt myös Karjalan laulumaillo ollaan Hongan mukana ja sen merkeissä työssä hänen vaaliliitossaan. Meillä ollaan nyt jo niin pitkällä, että järkevimmat maalaisliittolaisetkin pyrkivät tähän vaaliliittoon, ja on niille annettukin jo muutama paikka. Sen sijaan simonistit ja kommunistit eivät ole pyrkineet Hongan vaaliliittoon, eikä niitä otetakaan, sillä pitäähän sitä jäädä vähän vastustajiakin, eihän sitä muuten vaalityötä voida tehdä. Minusta tuntuu, että ei meillä tässä ole mitään muuta menetettävää kuin hyljeksitty ja sorrettu asema, mutta voitettavana kaikki muu. Jotta sen kun vain jatketaan tätä Honka-työtä ja kannatetaan puolue toimikunnan esitystä tuosta julkilausumasta ja sillä siisti.

Kaarlo Pitsinki: Vielä muutama sana. Ensinnäkin tästä vaaliliittokysymyksestä ja sen vaalimatemaattisesta puolesta.

Vaalimatematiikka on täsmällisin tapa mitata vaaliliiton etuja, vaikkei sekään tietysti ole aivan täsmällinen. Toisekseen tämä vaalimatematiikka on olennaisen tärkeä osa koko esillä olevasta kysymyksestä. Me tiedämme, että niin kuin meillä on mahdollisuus ja todennäköisyyskin saada noin puolet alkuvalitsijoitten äänistä, niin samoin on myös Kekkosen ryhmällä, kun lasketaan yhteen maalaisliiton, kommunistien ja simoslaisten äänet. Emme tiedä vielä, mikä psykologinen ja poliittinen kehityssuunta tulee olemaan, mutta suurin piirtein noin on asian laita. Ja jos puntit todella ovat tasoissa, kuten näyttää, niin vaalimatematiikasta muodostuu se tekijä, joka ehkä ratkaisee koko hankkeemme lopputuloksen. Tappio on tietysti täysin mahdollinen, mutta sananlaskussa sanotaan, että yrittänyttä ei laiteta, ja yrityskin, jos se on hyvä, on kiitoksen ansaitseva.

Luulisin, että me olemme tekemässä hyvää yritystä ja että meillä sillä linjalla, jonka olemme valinneet, on parhaat mahdollisuudet hoitaa tämä peli kotiin.

Täällä jo tuli osittain toveri Pelkosen puheenvuoroon kajoituksi. On totta, että ohjeet vaaliliitoista ja muista asioista ovat jääneet varsin myöhään. Se johtuu lähinnä siitä, että asioita on jouduttu harkitsemaan pitkään sekä Honka-toimikunnassa että puolue toimikunnan piirissä. Eihän täälläkään ole lähdetty oikopäätä, katsottu hoppua hyväksi, vaan on fundeerattu. Lisäksi on olemassa sanoisinko teknillisiä vaikeuksia. Jos tietäisitte, miten epäkäytännöllisiä ja saamattomia porarit ovat kokoustyössä, niin ihmettelisitte, millä pirulla ne saavat vaaleissa niinkin paljon ääniä kuin saavat. Honka-toimistossa on erittäin hidasta ja hankalaa työskennellä. Ajatelkaa, että siellä on edustettuina kuusi puoluetta ja niistä kuudesta viisi aivan toisella, alemmalla, tasolla kokoustekniikkaan nähden kuin meidän väkemme. Sanon näin, vaikka puhunkin oman joukkomme puolesta.

Vaaliliiton nimestä on sosialidemokraateilla Honka-toimikunnassa sellainen kanta, että olisi hyvä, jos vaaliliiton nimeksi saataisiin vaaliliittoon osallistuvien puolueiden nimiluettelot, jossa nimiluettelossa sosialidemokraattinen puolue olisi ensimmäisenä ja sen jälkeen porvarilliset ryhmittymät. Vaaliliitto eli siis se kehys, jossa ehdokkaiden nimet ovat, sehän ei tule valitsijan näkyviin juuri muuta kuin siinä äänestyskopissa, johon hän menee päätettyään jo sitä ennen kantansa. Mutta joka tapauksessa meidän puolueemme - niin kuin kaikkien muittenkin puolueitten - toimesta tullaan joka postiluukusta lapulla ilmoittamaan, ketkä vaalipiirissä ovat sosialidemokraattisen puolueen valitsijamiesehdokkaista. Sellainen lappu siis on jokaisella valitsijalla nyrkissään, kun hän aikanaan menee vaalikoppiin. Hän on siten etukäteen painanut numeron muistiinsa tai kirjoittanut sen paperille, ja sen numeron hän sitten etsii seinässä olevalta listalta. Vaaliliitto niin sanoakseni ei siis figureeraa vaalipropagandassa kovinkaan paljon, paitsi tietysti meidän vastustajiemme väitteissä siitä, että me muka olemme, ties kuinka monennen kerran, taas myyneet työväen asian, mutta sehän ei ole mitään uutta. Sitä paitsi näihin väitteisiin pitää vastata ja niihin voidaan vastata.

En syyttäisi Honka-toimistoa hidastelusta enkä myöskään huonoista yhteyksistä. Panisin syyn lähinnä puoluetoimiston ja mainitsemani Honka-toimikunnan vaikean toimintatavan tilille. Sovittu nimittäin on, että yhteydet eri puolueitten piireihin hoidetaan kunkin puolueen puoluetoimiston kautta. Se, että me puolestamme olemme olleet hitaita käännteissämme, johtuu siitä, että emme ole useinkaan tienneet ennen kuin aivan viime tipassa, mikä missäkin asiassa tulee olemaan Honka-toimikunnan yhteinen kanta. Siellä viipyvät asiat pitkään.

Sanaan "kehoittaa" puoluetoimikunnan julkilausumaehdotuk-

sessä vielä lyhyesti kajoaisin. Säännöissä sanotaan selvästi, että piirikokoukset päättävät vaaliliitoista. Kukaan ei ole pyrkinytkään niiltä tätä oikeutta riistämään. Mutta toisaalta uskoisin, että menettelisimme raukkamaisesti ja leväperäisen löperösti, jollemme puolueeneuvostossa uskalla ottaa selvää kantaa ja sanoa, että me k e h o i t a m m e piirejä... Se ei ole samaa kuin käskey taikka määräys.

Julkilausuma

P u h e e n j o h t a j a : Keskustelu on päättynyt. Keskustelun aikana on jokaisessa puheenvuorossa hyväksytty vaaliliittoajatus. Eräitten piirien edustajat ovat todenneet, että niissä ei ole vielä ollut mahdollisuuksia vaaliliiton aikaansaamiseen, mutta vaaliliittoajatus sinänsä on jokaisen puheenvuoron käyttäjän taholta hyväksytty. Jäsen Nurminen on ehdottanut, että siinä osassa annettavaa julkilausumaa, joka koskee vaaliliittoa ja jossa sanotaan, että puolueenuevosto kehoittaa kaikkia piirijärjestöjä jne., sana "kehoittaa" muutettaisiin sanaksi "suosittelee". Häntä ei ole kukaan kannattanut. Kun päätöksen tekeminen tässä asiassa liittyy olennaisesti annettavaan julkilausumaan, ehdotan, että ennen kuin päätös lyödään kiinni, hyväksytään julkilausuma, joka sitten samalla on puolueenuevoston päätös nyt esillä olleeseen kysymykseen.

Pyydän menettelytapavaliokunnan puheenjohtajaa Vihtori Fallilaa esittämään puolueenuevostolle menettelytapavaliokunnan laatiman julkilausumaluonnoksen.

Vihtori Fallilan julki lukema julkilausumaluonnos kuului näin: "Menettelytapavaliokunnan ehdotus Puolueenuevoston julkilausumaksi

4.10.1961

Suomen kansa on tärkeiden ratkaisujen edessä. Vajaan vuoden kuluessa valitaan maalle sekä tasavallan presidentti että eduskunta. Näissä vaaleissa viitoitetaan pitkälle eteenpäin kansanvallan

ja parlamentarismin kehityssuunta.

Jo vuosia on valtiollinen elämä ollut epänormaalissa ja huolestuttavassa tilassa. Lain kunnioitus ja hyvät tavat on työnnetty syrjään. Perustuslakia on loukattu. Eduskunta on itse asiassa menettänyt parlamentaarisista oikeuksistaan tärkeimmän, oikeuden määrätä maan hallituksesta. Yksi puolue on monopolisoinut vallan, jota se käyttää väärin, poliittisen suosinnan ja syrjinnän välikappaleena. Valtiokoneiston yläpäässä esiintyy mädännäisyyttä ja julkeata oman edun tavoittelua. Vallassaolijat eivät kykene käyttämään hallitusvaltaa kansakunnan parhaaksi. Heidän ainoa puolustelunsa on vetoaminen ulkopoliittisiin seikkoihin kierolla ja maan etuja vahingoittavalla tavalla. Vallanahneeseen vähemmistöön nojautuvista presidentinhallituksista on muodostunut valtiosäännön hengen vastainen ja demokratiaa polkeva pysyväinen järjestelmä. Siitä on päästävä eroon.

Maa tarvitsee rehellistä parlamentarismia, joka rakentuu kansanvallan ja edistyksen voimien yhteisymmärrykseen. Demokraattisen valtioelämän lakeja on noudatettava - olivatpa ne kirjoitettuja tai kirjoittamattomia. Kansamme valtava enemmistö tahtoo säilyttää vapautensa ja oikeutensa. Tämän enemmistön luottamusmiesten on päättäväisesti ja johdonmukaisesti taisteltava kansan vapauden ja sen demokraattisten oikeuksien puolesta - kaikkia diktatuuripyrkimyksiä vastaan.

Tasavallan presidentin vaalissa on Sosialidemokraattinen Puolue suositellut yhteistä ehdokasta viidelle muulle kansanvaltaiselle puolueelle. Ne ovat tämän suosituksen hyväksyneet, koska myös ne näkevät Olavi Hongan rehellisen, taitavan, kokeneen ja kunnioitetun miehen tasavallan korkeimmalle paikalle. Samoin ajattelevat näiden puolueiden ulkopuolella laajat kansalaispiirit, jotka tahtovat olla mukana saattamassa valtiollista elämäämme normaalille ja luotettavalle kannalle. Uudistuksen

vaatijat ovat järjestäytymässä voimaksi, joka ulottuu kaikkiin yhteiskuntakerroksiin. Kysymyksessä on demokratian ja parlamentarismin perusarvojen puolustaminen. Se on Suomen kansan yhteinen asia.

Sosialidemokraattinen Puolueneuvosto antaa tunnustuksensa puolueelle, joka jo on tarmokkaasti valmistautunut presidentinvaalitaisteluun. Puolueneuvosto kehoittaa kaikkia piirijärjestöjä jatkaamaan niitä toimenpiteitä, jotka johtavat mahdollisimman laajojen vaaliliittojen syntymiseen Olavi Honkaa kannattavien puolueiden ja kansalaisryhmien kesken."

Päätoimittaja Alpo Tiitisen esitettyä toivomuksen, että julkilausumaan otettaisiin maininta siitä, että presidenttiehdokas Olavi Honka on kansakuntaa kokoava persoona, kokous päätti menettelytapavaliokunnan puheenjohtajan Vihtori Fallilan esityksestä jättää puoluetöimikunnan tehtäväksi julkilausuman sanamuodon lopullisen viimeistelyn ja merkitä asian kokouksen osalta loppuun käsitellyksi.

Merkittiin.

(Puoluelehdissä julkaistun julkilausuman sanamuoto pöytäkirjan liitteenä (D).

Sosialidemokratian Päivä

Pauli B u r m a n (Puoluetöimisto): Niin kuin muistamme, puoluekokous aikoinaan päätti, että puolue viettää syksyisen erityistä Sosialidemokratian Päivää. Tällä kertaa meidän edessämme on neljäs Sosialidemokratian Päivä. Liittäen sen mukaan edessä olevaan tärkeään vaalikampanjaan on ollut tarkoituksena tehdä siitä tavallista juhlavampi. Puoluetöimikunta esittää puolueueuvoston hyväksyttäväksi puolueueuvoston jäsenille jo aamulla jaetun suunnitelman Sosialidemokratian Päivän vietosta vuonna 1961 (Liite E).

Haluaisin sanoa muutaman sanan tämän puoluetöimikunnan esityksen

johdosta, sen täydennykseksi.

Ajankohta 4. - 12.11. on valittu lähinnä sen vuoksi, että se on kyllin aikaisessa vaiheessa ennen kuin muut puolueet aloittavat lopullisen vaalikampanjansa. Näin me voimme muusta vaalikampanjasta erottuen tuoda esiin sosialidemokratian sanomaa tämän päivän eri tilaisuuksissa ja eri toimintamuotojen kohdalla. Sannottu aikaväli käsittää kaikkiaan kolme pyhäpäivää, se alkaa Pyhäinmiesten päivänä, lauantaina 4:ntenä marraskuuta. Tunnukseksi esitetään tätä ylvästä tunnusta, joka meillä on täällä kokoushuoneemme seinällä: VALITSEMME VAPAUDEN. Tämän teeman ympärille koko tämän Sosialidemokratian Päivän vietto nivoutuu. Julkilausumaan palaan hieman myöhemmin.

Muistion kohdassa 31 mainitaan toisella ja kolmannella rivillä vapauden tuli. Tarkoituksena on, että pystyttäisimme Helsinkiin, myöhemmin kiinteistölautakunnan myöntämälle ja hyväksymälle paikalle, olympiatulen kaltaisen tulirakennelman, joka palaisi kahdeksan päivän ajan, eli koko sen ajan, mitä Sosialidemokratian Päivän juhlatiikko maassamme kestää. Tähän liittyy myöskin muistiossa mainittu Sos.-dem. Nuorison Keskusliiton jäsenten toimesta järjestettävän soihtukulkueen organisoiminen.

Tänä vuonna toivomme, että piireissä pyritäisiin keskittämään oman alueen Sosialidemokratian Päivän juhlat pariin suurempaan. Aikaisempina vuosina on pienempiä tilaisuuksia järjestetty eri puolilla piirejä, mutta jotta me saisimme tämän syksyn juhlista todelta voimannäytteitä, niin me esitämme, että piirit keskittäisivät juhlatoimintansa yhteen tai kahteen huomattavaan juhlaan alueellaan. Erittäin merkittävä on puoluetöimiston ja puoluetöimikunnan mielestä tämä juhlaokousten organisointi puolueen kaikissa perusjärjestöissä, näin sekä puolueen että nais- ja nuorisoliittojen osalta.

Kohdassa 5 mainituista kampanjoista tullaan erikseen ilmoittamaan ja antamaan ohjeet kentälle.

Puoluetöimikunta käsitteli tänä aamuna kokouksessaan myöskin pöydille jaetun VALITSEMME VAPAUDEN -julkilausuman (Liite F). Puoluetöimikunta ei ollut siihen vielä täysin tyytyväinen, vaan halusi muuttaa sen iskevämmäksi ja muutenkin tarkistaa eräitä sen sannonoja. Näin ollen Puoluetöimikunta esittää, että tämä luonnos puoluetöimikunnan julkilausumaksi Sosialidemokratian Päivää varten otettaisiin täällä keskustelun pohjaksi, mutta että puoluetöimikunta saisi valtuudet vielä sitä kehitellä.

P u h e e n j o h t a j a : Niin kuin Burman täällä mainitsi, puoluetöimikunta toivoo, että julkilausuma palautettaisiin vielä puoluetöimikuntaan lähempää stilisointia varten.

Merkittiin, että tämän jälkeen syntyneen lyhyen keskustelun aikana ei tehty muutosehdotusta Sosialidemokratian Päivän ohjelmaan ja että sen sekä tunnuksen osalta esitetty suunnitelma oli tullut yksimielisesti hyväksytyksi.

Puoluetöimikunnalle annettiin samalla valtuudet muokata Sosialidemokratian Päivän julkilausuma lopulliseen muotoonsa.

Asia on loppuun käsitelty.

Muut esille tulleet asiat

P u h e e n j o h t a j a : Onko puolueuuvoston tai puoluetöimikunnan jäsenillä sellaisia asioita, jotka he haluavat esittää alustavasti puolueuuvostolle ja jotka sitten jäisivät puoluetöimikunnalle lähempää valmistelua varten?

Anselm I h a l a i n e n (Keski-Suomen piiri): Täällä on koko päivän pohdittu vaalikysymystä, mutta siitä, millä tavalla ja missä olisi saavutettavissa paras tulos itse vaalin perille vie misessä, minä maalaisedustajana sanoisin, että kun me joudumme syr-

jäseuduilla monesti aivan omin voimin taistelemaan maalaisliittoa vastaan, niin nyt tulisi puoluetoimikunnan kiinnittää paljon enempi huomiota maaseudulle, niin näissä vaaleissa kuin tulevissa eduskuntavaaleissakin, sillä siellä ne ovat ne massat, joita voidaan liikutella, kun niitä vain osattaisiin käsitellä. On hyvin vaikeata aina taistella pelkästään omin voimin - jonkun kiertokirjeen avulla - päävihollista vastaan siellä laajalla maaseudulla. Minä toivoisin, että puoluetoimikunta kiinnittäisi enimmäkseen enemmän huomiota juuri sinne, missä meidän nyt on joukkoja liikuteltava, pientalonpoikia ja monia muita talonpoikia. Sillä pienviljelijät ovat saaneet tarpeekseen näistä maalaisliiton hallituksista, joita meillä viimeisten neljän vuoden aikana on maassa ollut.

P u h e e n j o h t a j a : Puoluetoimikunta pyrkinee mahdollisuuksiensa mukaan ottamaan huomioon Ihalaisen ajatuksen.

Muita puheenvuoroja ei pyydetty.

Keskustelu oli päättynyt.

P u h e e n j o h t a j a : Työjärjestyksessä on päästy siihen kohtaan, jolloin tulee lopettajaissanojen vuoro. - Kokous on ollut tälläkin kertaa varsin ratkaiseva; tämäkin kokous on koskenut ei ainoastaan meidän järjestömme sisäisiä asioita vaan koko valtakuntaa. Puolueneuvosto on tänään tekemällään kannanmäärityksellä selvästi ja johdonmukaisesti noudattanut sitä linjaa, minkä se omaksui edellisessä kokouksessaan presidentinvaalikysymykseen nähden. Näkemykseni on, että nyt tehty päätös on ollut puolueelle ja koko Suomen kansalle myönteinen.

Kokous päättyi yhteisesti laulettuun Työväen marssiin kello 14.30.

Kokouksen puolesta:

J. Koikkalainen
Johannes Koikkalainen

Aatto Väyrynen
Aatto Väyrynen

Pöytäkirja tarkistettu ja hyväksytty.

Sinikka Luja
Sinikka Luja

J. Rantala
J. Rantala